

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет управління
Кафедра публічного управління та митного адміністрування

Кваліфікаційна робота бакалавра

за темою Взаємодія органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб

Виконала:
студентка групи ПУ22-1
спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Чикар А.С.

Керівник к.держ.упр., доц. Шевченко Н.І.
Рецензент

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

Факультет / ННІ	_____ управління _____
Кафедра	публічного управління та митного адміністрування
Рівень вищої освіти	бакалавр
Спеціальність	281_ Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри публічного управління та митного адміністрування
_____/ Антонова О. В. /
„ ____ ” _____ 2026 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
здобувачу вищої освіти**

Чикар Аліні Сергіївні

1. Тема роботи Взаємодія органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб
керівник роботи к. держ. упр., доцент Шевченко Н.І.,
затверджені наказом по УМСФ
від «20» квітня 2026 року № 303 кс
2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру 25.05.2026 - 05.06.2026
3. Вихідні дані до роботи: Закони України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність», «Про громадські об'єднання», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» інші нормативно правові документи, підручники, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, інформація офіційних сайтів Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності, Міністерства розвитку громад та територій України
4. Зміст роботи (перелік питань для розробки): Теоретикоправові та організаційні засади взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Практичні аспекти та напрями вдосконалення механізмів взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб.
5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, діаграми, схеми, що доповнюють та ілюструють ключові аспекти дослідження
6. Дата видачі завдання 05.01.2026-15.01.2026

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи *	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення теми кваліфікаційної роботи	31.12.25	
2.	Складання змісту роботи, оформлення та затвердження завдання	15.01.26	
3.	Опрацювання літературних джерел, нормативних документів	до 01.04.26	
4.	Збір та обробка статистичних і звітних даних	до 01.04.26	
5.	Проведення розрахунків та аналізу	до 01.04.26	
6.	Написання вступу	до 05.04.26	
7.	Написання розділу 1	до 20.04.26	
8.	Написання розділу 2	до 15.05.26	
9.	Підготовка висновків	до 20.05.26	
10.	Оформлення роботи	до 25.05.26	
11.	Подання на кафедру електронного варіанту роботи для перевірки на плагіат	до 31.05.26	
12.	Підготовка тексту доповіді і демонстраційного матеріалу	до 10.06.26	
13.	Подання на кафедру кваліфікаційної роботи	до 05.06.26	

Здобувач освіти _____

Чикар А.С.

Керівник роботи _____

Шевченко Н.І.

АНОТАЦІЯ

Чикар А.С. Взаємодія органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

Кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні. Проаналізовано теоретико-правові засади, нормативно-правове та інституційне забезпечення підтримки ВПО, визначено роль громадянського суспільства у реалізації державної політики. Досліджено сучасний стан співпраці органів влади та неурядового сектору. Визначено основні форми та механізми взаємодії державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, благодійних фондів та міжнародних гуманітарних організацій.

Досліджено проблеми та виклики міжсекторальної взаємодії, зокрема питання координації діяльності суб'єктів підтримки ВПО, ресурсного забезпечення соціальних програм, інформаційного обміну та цифрової трансформації управлінських процесів. Узагальнено зарубіжний досвід підтримки ВПО, проаналізовано практики Німеччини, Польщі, Канади, Швеції та Грузії, а також обґрунтовано можливості їх адаптації в Україні з урахуванням сучасних умов розвитку публічного управління та євроінтеграційних процесів.

За результатами дослідження запропоновано напрями вдосконалення організаційних, інформаційних та цифрових механізмів взаємодії органів влади й неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Обґрунтовано доцільність створення регіональних координаційних платформ, розвитку механізмів соціального замовлення, удосконалення інформаційного обміну між суб'єктами взаємодії, інтеграції цифрових сервісів та використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності надання соціальних послуг.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, соціальна підтримка, публічне управління, органи публічної влади, неурядові організації, громадянське суспільство, міжсекторальна взаємодія, соціальні послуги, цифровізація, соціальна політика, воєнний стан.

ABSTRACT

Chykar A.S. Cooperation Between Public Authorities and Non-Governmental Organizations in Social Support for Internally Displaced Persons

Bachelor's qualification thesis for obtaining an educational degree in specialty 281 «Public Administration». University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The qualification thesis is devoted to the study of interaction between public authorities and non-governmental organizations in the field of social support for internally displaced persons (IDPs) in Ukraine. The research analyzes the theoretical and legal foundations, regulatory framework, and institutional support mechanisms for IDPs, and determines the role of civil society in the implementation of public policy.

The current state of cooperation between public authorities and the non-governmental sector is examined. The main forms and mechanisms of interaction among state authorities, local self-government bodies, public associations, charitable foundations, and international humanitarian organizations are identified.

The study investigates the challenges and problems of intersectoral cooperation, including the coordination of activities of IDP support stakeholders, resource provision for social programs, information exchange, and the digital transformation of management processes. International experience in supporting internally displaced persons is summarized, with particular attention paid to the practices of Germany, Poland, Canada, Sweden, and Georgia. The possibilities for adapting

these practices to the Ukrainian context are substantiated, taking into account current public administration reforms and European integration processes.

Based on the research findings, directions for improving organizational, informational, and digital mechanisms of interaction between public authorities and non-governmental organizations in the field of social support for internally displaced persons are proposed. The feasibility of establishing regional coordination platforms, developing social contracting mechanisms, improving information exchange among stakeholders, integrating digital services, and applying modern information and communication technologies to enhance the efficiency of social service delivery is substantiated.

Keywords: internally displaced persons, social support, public administration, public authorities, non-governmental organizations, civil society, intersectoral cooperation, digitalization, social services, public policy.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКОПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	12
1.1. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб як об’єкт публічного управління та теоретичні засади взаємодії органів публічної влади і неурядових організацій	12
1.2. Нормативно-правове та інституційне забезпечення соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні	21
1.3. Роль громадянського суспільства та неурядових організацій у реалізації державної політики щодо ВПО	26
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	35
2.1. Аналіз сучасного стану співпраці органів публічної влади та неурядових організацій у забезпеченні потреб ВПО	35
2.2. Проблеми та виклики міжсекторальної взаємодії у сфері соціальної підтримки ВПО в умовах воєнного стану	44
2.3. Зарубіжний досвід партнерства держави та неурядового сектору у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб та можливості його адаптації в Україні	49
2.4. Напрями вдосконалення організаційних, інформаційних та цифрових механізмів взаємодії органів влади й неурядових організацій у сфері соціальної підтримки ВПО	54
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	73

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АРР – Агенція регіонального розвитку

БРРЄ – Банку розвитку Ради Європи

БФ – благодійний фонд

ВПО – внутрішньо переміщені особи

ІГС – інститути громадянського суспільства

МЦП – місцева програма підтримки

НУО – неурядові організації

ОМС – органи місцевого самоврядування

ТОТ – тимчасово окуповані території

УВКБ ООН - Управління Верховного комісара ООН у справах біженців

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах повномасштабної війни, спричиненої збройною агресією Російської Федерації проти України, проблема забезпечення прав та соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) набула особливої актуальності. Масове переміщення населення з тимчасово окупованих територій та районів активних бойових дій стало одним із найбільших соціально-гуманітарних викликів для української держави. За даними міжнародних організацій, Україна входить до числа країн із найбільшою кількістю внутрішньо переміщених осіб у світі, що потребує формування ефективної системи соціальної підтримки та інтеграції переселенців у приймаючі громади.

У сучасних умовах забезпечення потреб ВПО не може здійснюватися виключно силами державних інституцій. Важливу роль у реалізації державної політики у цій сфері відіграють неурядові організації, благодійні фонди, волонтерські об'єднання та міжнародні гуманітарні структури. Саме завдяки взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства забезпечується оперативне реагування на потреби переселенців, надання гуманітарної, соціальної, психологічної та правової допомоги, а також сприяння їхній соціальній адаптації та інтеграції.

Водночас практика функціонування системи соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із недостатньою координацією діяльності суб'єктів взаємодії, недосконалістю інформаційного обміну, нерівномірністю ресурсного забезпечення територіальних громад, а також необхідністю подальшої цифровізації управлінських процесів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження механізмів взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки ВПО та визначення

напрямів їх удосконалення відповідно до сучасних викликів і європейських стандартів публічного управління.

Теоретичні та практичні аспекти розвитку громадянського суспільства, взаємодії органів влади та неурядових організацій, забезпечення соціального захисту населення й підтримки внутрішньо переміщених осіб досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як В. Бакуменко, В. Куйбіда, Н. Нижник, Ю. Сурмін, О. Оболенський, В. Мамонова, С. Серьогін, Т. Василевська, А. Колодій, Е. Лібанова, В. Смаль та інші. Водночас сучасні умови воєнного стану, процеси цифрової трансформації державного управління та активізація діяльності громадянського суспільства зумовлюють необхідність подальшого наукового осмислення проблематики міжсекторальної взаємодії у сфері підтримки ВПО.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-правових та організаційних засад взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, а також розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів такої взаємодії в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- розкрити сутність соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб як об'єкта публічного управління та визначити теоретичні засади взаємодії органів публічної влади і неурядових організацій;
- проаналізувати нормативно-правове та інституційне забезпечення соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні;
- дослідити роль громадянського суспільства та неурядових організацій у реалізації державної політики щодо ВПО;
- здійснити аналіз сучасного стану співпраці органів публічної влади та неурядових організацій у забезпеченні потреб внутрішньо переміщених осіб;
- визначити основні проблеми та виклики міжсекторальної взаємодії у сфері соціальної підтримки ВПО в умовах воєнного стану;
- узагальнити зарубіжний досвід партнерства держави та неурядового

сектору у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб та оцінити можливості його адаптації в Україні;

– обґрунтувати напрями вдосконалення організаційних, інформаційних та цифрових механізмів взаємодії органів влади й неурядових організацій у сфері соціальної підтримки ВПО.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Предметом дослідження є механізми взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: аналіз і синтез – для дослідження теоретичних засад соціальної підтримки ВПО; системний підхід – для вивчення механізмів взаємодії суб'єктів публічного управління; порівняльно-правовий метод – для аналізу зарубіжного досвіду; статистичний метод – для оцінювання сучасного стану підтримки ВПО; структурно-функціональний метод – для дослідження інституційного забезпечення відповідної сфери; узагальнення – для формування висновків і пропозицій.

Інформаційну базу дослідження становлять Конституція України, закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, документи органів державної влади та місцевого самоврядування, матеріали міжнародних організацій, зокрема ООН, Міжнародної організації з міграції, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, аналітичні звіти міжнародних і громадських організацій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, офіційні сайти міністерств, статистичні дані та інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання сформульованих рекомендацій органами державної влади, органами місцевого самоврядування та неурядовими організаціями для

вдосконалення механізмів взаємодії у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, підвищення ефективності соціальних послуг та розвитку цифрових інструментів публічного управління.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків. Загальний обсяг роботи 75 стор., із них основна частина – 54 стор. Робота містить 6 таблиць та 7 рисунків. Список використаних джерел складається із 84 найменувань, в тому числі 8 іноземних. Доповнює роботу два додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

1.1 Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб як об'єкт публічного управління та теоретичні засади взаємодії органів публічної влади і неурядових організацій

У сучасних умовах суспільних трансформацій та зростання соціальних викликів особливого значення набуває публічне управління у сфері соціальної підтримки населення. Ефективність діяльності органів публічної влади значною мірою визначається їхньою здатністю забезпечувати належний рівень соціального захисту громадян, особливо тих категорій населення, які опинилися у складних життєвих обставинах та потребують додаткової підтримки з боку держави і суспільства.

У цьому контексті особливої актуальності набуває питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, кількість яких суттєво зросла внаслідок воєнних дій та пов'язаних із ними міграційних процесів. Забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО) потребує не лише ефективних управлінських рішень з боку державних інституцій, але й налагодження дієвої взаємодії між органами публічної влади, органами місцевого самоврядування та неурядовими організаціями.

Дослідження механізмів взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб ґрунтується на широкому понятійному апараті, що поєднує категорії публічного управління, соціальної політики, соціальної підтримки та міжсекторального партнерства. Особливістю даної проблематики є поєднання

управлінських підходів до організації публічної влади з механізмами участі інститутів громадянського суспільства у вирішенні соціально значущих проблем. Така взаємодія створює передумови для підвищення ефективності соціальної політики, забезпечення адресності соціальної допомоги та посилення соціальної згуртованості в умовах сучасних викликів.

Вперше термін «внутрішньо переміщена особа» в юриспруденції почав застосовуватися лише в останнє десятиліття ХХ ст., коли безумовно виникла необхідність міжнародної реакції на важливу проблему захисту прав переміщених осіб. Тоді за дорученням Генеральної Асамблеї ООН та Комісії з прав людини в 1998 р. були прийняті Керівні принципи з питань внутрішньо переміщених осіб, які врегульовують вимушене переміщення осіб усередині країни та є вказівками для міжнародних та неурядових організацій [26].

Внаслідок військової агресії російської федерації проти України від 2014 р., анексії Автономної Республіки Крим, проведення антитерористичної операції на Донбасі понад 1 млн населення України змушені були покинути свої будинки, рятуючи власне життя. 24 лютого 2022 р. через повномасштабне вторгнення РФ в Україну проблема вимушеної міграції та її вирішення є однією з головних для держави і суспільства. Майже 10 млн українців були змушені залишити свої домівки. Це 1/4 населення країни, приблизно 6,5 млн українців стали внутрішніми переселенцями та 3,2 млн людей виїхали з України, за результатами Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ) [32].

Велика кількість людей перемістилася зі сходу та центру України на її захід. У перші дні на прикордонних пунктах пропуску до країн Євросоюзу, з якими межує Україна, насамперед до Польщі, утворилися кілометрові черги. Кожного дня державний кордон перетинали до 150 тис. людей. Не менші затори утворилися і на виїздах із великих міст, що зазнали бомбардувань уже в перші дні [10].

Можна припустити, що переміщення всередині країни відбувалося хвилями, залежно від наявності бойових дій у регіоні чи населеному пункті. За оцінками на основі опитування МОМ, 48 % переміщених в Україні залишили місце проживання після початку війни, 45 % залишили місце проживання, коли

війна досягла їхнього району, а 5 % покинули місце проживання в очікуванні конфлікту [32].

Велика кількість людей перемістилася зі сходу та центру України на її захід. У перші дні на прикордонних пунктах пропуску до країн Євросоюзу, з якими межує Україна, насамперед до Польщі, утворилися кілометрові черги. Кожного дня державний кордон перетинали до 150 тис. людей. Не менші затори утворилися і на виїздах із великих міст, що зазнали бомбардувань уже в перші дні [11].

Масштабні безпекові загрози для життя та здоров'я громадян змусили значну частину населення східних і центральних регіонів України залишити місця свого постійного проживання та здобуті матеріальні активи. З огляду на це, задля глибокого теоретичного осмислення сутності дефініції «внутрішньо переміщені особи» постає необхідність аналізу ключових елементів їхнього адміністративно-правового статусу, а також передумов, що слугували підґрунтям для його інституційного та законодавчого закріплення.

Вперше в Україні поняття «внутрішньо переміщена особа» отримало нормативне закріплення у абз. 1 ч. 1 ст. 1 Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. Згодом до Закону вносилися низка змін та доповнень, що є цілком логічним, враховуючи відсутність практичного досвіду парламенту та й всіх інших органів публічної влади у забезпеченні прав та свобод внутрішньо переміщених осіб, причиною чого став військовий конфлікт. Не стало винятком і саме визначення поняття «внутрішньо переміщена особа». [37].

Так, відповідно до першої редакції Закону поняття «внутрішньо переміщена особа» тлумачилось як громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [51].

Після подій 2014 року на Сході України та анексії АР Крим, було внесено

зміни до Закону, було розширено змістовне наповнення поняття «внутрішньо переміщена особа». Таким чином, «внутрішньо переміщена особа» – це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [51].

У системі публічного управління соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб розглядається як комплекс організаційних, правових, економічних, інформаційних та соціальних заходів, спрямованих на забезпечення належних умов життєдіяльності ВПО, захист їхніх прав та свобод, сприяння інтеграції у приймаючі громади й відновлення соціального добробуту. Вона є важливим інструментом реалізації конституційних гарантій соціального захисту та забезпечення соціальної стабільності в державі.

Основною метою соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб є створення умов для забезпечення гідного рівня життя, подолання наслідків вимушеного переміщення, мінімізації соціальних ризиків та сприяння повноцінній інтеграції ВПО у соціально-економічне життя територіальних громад. Реалізація цієї мети передбачає не лише надання матеріальної допомоги, а й забезпечення доступу до широкого спектра соціальних, адміністративних, освітніх, медичних та інших послуг.

Одним із обов'язків держави є надання правової, економічної, соціальної, психологічної та іншої допомоги внутрішньо переміщеним особам. Серед ключових цілей соціальної підтримки ВПО доцільно виокремити:

- забезпечення реалізації конституційних прав і свобод внутрішньо переміщених осіб;
- надання адресної матеріальної допомоги та соціальних виплат;
- забезпечення доступу до житла та житлових програм;
- сприяння працевлаштуванню та економічній самостійності;

- забезпечення доступу до медичних, освітніх і соціальних послуг;
- психологічну підтримку та соціальну адаптацію;
- інтеграцію ВПО у приймаючі територіальні громади;
- запобігання соціальній ізоляції та дискримінації;
- створення умов для довгострокового відновлення людського потенціалу.

У сучасних умовах соціальна підтримка ВПО реалізується за кількома взаємопов'язаними напрямками, які зображено на рис. 1.1.

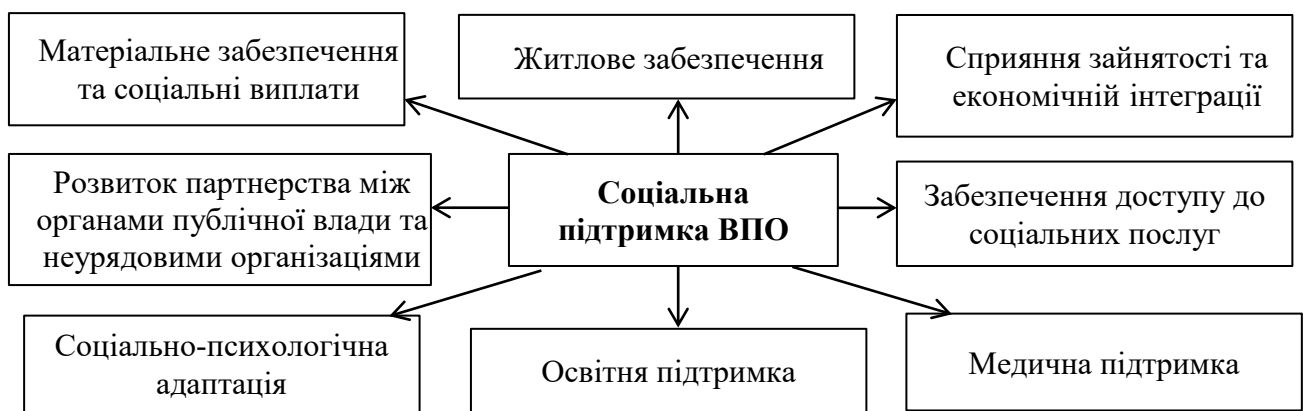

Рис. 1.1. Напрями соціальної підтримки ВПО

Джерело: побудовано автором

Першим напрямом є матеріальне забезпечення та соціальні виплати. Держава здійснює виплату допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, забезпечує надання різних видів соціальної допомоги, субсидій та компенсацій. Матеріальна підтримка покликана компенсувати втрату житла, доходів та інших ресурсів, необхідних для задоволення базових життєвих потреб.

Другим напрямом виступає житлове забезпечення. Для значної частини ВПО проблема житла залишається однією з найгостріших. У зв'язку з цим реалізуються державні та місцеві програми тимчасового розміщення, компенсації вартості оренди житла, пільгового кредитування та забезпечення житлом окремих категорій переселенців.

Третім напрямом є сприяння зайнятості та економічній інтеграції. Органи державної влади та служби зайнятості реалізують заходи щодо професійної підготовки, перепідготовки, перекваліфікації, працевлаштування та підтримки підприємницької діяльності ВПО. Економічна самостійність розглядається як одна з ключових передумов успішної інтеграції переселенців у нове соціальне середовище.

Важливим напрямом є забезпечення доступу до соціальних послуг. Внутрішньо переміщені особи мають право на отримання соціальних послуг незалежно від місця проживання чи перебування. До таких послуг належать соціальний супровід, консультування, представництво інтересів, соціальна адаптація, кризове втручання та інші форми підтримки.

Окрему роль відіграє медична підтримка. ВПО повинні мати рівний доступ до системи охорони здоров'я, медичного обслуговування, реабілітаційних програм та психологічної допомоги. Особливого значення набуває підтримка осіб, які пережили травматичні події, пов'язані з воєнними діями, окупацією чи вимушеним переміщенням.

Суттєвим напрямом є освітня підтримка. Держава забезпечує доступ дітей із числа ВПО до дошкільної, загальної середньої, професійної та вищої освіти, а також створює умови для безперервного навчання та професійного розвитку дорослого населення.

Особливого значення в сучасних умовах набуває соціально-психологічна адаптація внутрішньо переміщених осіб. Вимушене переселення супроводжується втратою соціальних зв'язків, житла, роботи та звичного способу життя, що потребує застосування комплексних програм психологічної підтримки, розвитку громадської активності та соціальної інтеграції.

Не менш важливим напрямом є розвиток партнерства між органами публічної влади та неурядовими організаціями. Саме громадські та благодійні організації часто забезпечують оперативне реагування на потреби переселенців, надають гуманітарну допомогу, здійснюють правовий супровід, організують освітні та соціально-адаптаційні заходи. Така взаємодія сприяє підвищенню

ефективності державної політики щодо ВПО та формуванню комплексної системи соціальної підтримки.[31, 39]

Отже, соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб є багатокомпонентним напрямом державної соціальної політики, що поєднує фінансові, організаційні, правові та соціальні механізми забезпечення потреб осіб, які постраждали від вимушеного переміщення. Її ефективна реалізація потребує консолідації зусиль органів публічної влади, місцевого самоврядування, міжнародних партнерів та інститутів громадянського суспільства з метою створення умов для соціальної стабільності, інтеграції та відновлення людського потенціалу України.

Система підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні ґрунтується на взаємодії широкого кола суб'єктів публічного управління, які реалізують державну політику у сфері соціального захисту, житлового забезпечення, зайнятості, медичного обслуговування, освітньої інтеграції та соціальної адаптації переселенців. Багаторівневий характер проблем, пов'язаних із внутрішнім переміщенням населення, обумовлює необхідність залучення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних установ, а також інститутів громадянського суспільства та міжнародних організацій до процесу формування та реалізації відповідної державної політики.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», держава гарантує ВПО реалізацію їхніх конституційних прав та свобод шляхом створення організаційних, правових і соціально-економічних механізмів підтримки та інтеграції у приймаючі громади [51].

В умовах сучасних суспільних трансформацій та розвитку демократичних інститутів взаємодія органів публічної влади з неурядовими організаціями набуває особливого значення як складова ефективного публічного управління. Зростання складності соціальних проблем, обмеженість ресурсів держави та необхідність оперативного реагування на кризові явища обумовлюють потребу

у формуванні партнерських відносин між державними інституціями та громадянським суспільством. Особливо актуальною така взаємодія є у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО), де державні механізми потребують доповнення ресурсами, компетенціями та досвідом неурядового сектору.

У сучасній теорії публічного управління взаємодія органів влади та громадських організацій розглядається як один із проявів демократичного врядування (*good governance*), що передбачає залучення громадян до процесів формування та реалізації публічної політики. Відповідно до підходів, сформульованих фахівцями Програми розвитку ООН та Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD), ефективне врядування базується на принципах відкритості, участі громадськості, підзвітності, прозорості та партнерства між державою і суспільством [81; 78].

У науковій літературі взаємодія органів публічної влади та неурядових організацій трактується як система формальних і неформальних відносин між державними інституціями та громадськими об'єднаннями, спрямованих на спільне вирішення суспільно значущих проблем шляхом координації ресурсів, компетенцій та управлінських рішень [3, с.23]. Такий підхід дозволяє забезпечити більш ефективно надання соціальних послуг, підвищити якість управлінських рішень та посилити довіру громадян до влади.

Теоретичною основою дослідження взаємодії держави та громадянського суспільства виступає концепція мережевого врядування (*network governance*). Відповідно до цієї концепції сучасне управління здійснюється не виключно через адміністративний вплив держави, а через мережу взаємопов'язаних суб'єктів, які спільно виробляють та реалізують управлінські рішення. У такій системі неурядові організації стають повноцінними учасниками процесу публічного управління поряд із державними структурами [80].

Іншою важливою теоретичною основою є концепція партисипативного управління (*participatory governance*), яка передбачає активне залучення громадян та громадських об'єднань до процесів вироблення та реалізації

державної політики. У межах цього підходу неурядові організації виступають посередниками між громадянами та державою, представляючи інтереси окремих соціальних груп та сприяючи врахуванню їхніх потреб під час ухвалення управлінських рішень [77].

Особливого значення для дослідження проблематики підтримки ВПО набуває концепція міжсекторального партнерства, відповідно до якої соціальні проблеми повинні вирішуватися спільними зусиллями державного, громадського та приватного секторів. Такий підхід дозволяє акумулювати додаткові фінансові, кадрові та організаційні ресурси для реалізації соціальних програм [79].

Рис. 1.2. Теоретичні засади взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій

Джерело: побудовано автором за [77,78,80,82]

Особливістю сучасного етапу розвитку України є значне посилення ролі громадських та благодійних організацій у процесах соціальної підтримки ВПО.

Після початку повномасштабної війни саме неурядовий сектор забезпечив оперативне надання гуманітарної допомоги, психологічної підтримки, правового супроводу та соціальної адаптації мільйонів переселенців. Така практика підтвердила необхідність інституціоналізації партнерських відносин між державою та громадянським суспільством як важливої складової сучасного публічного управління.

Таким чином, теоретичні засади взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій базуються на концепціях демократичного врядування, мережевого управління, партисипативної демократії та міжсекторального партнерства. Їх практична реалізація сприяє підвищенню ефективності державної політики, покращенню якості соціальних послуг та формуванню людиноцентричної моделі публічного управління, орієнтованої на потреби громадян.

1.2 Нормативно-правове та інституційне забезпечення соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні

Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб є одним із пріоритетних напрямів державної соціальної політики України. Масове внутрішнє переміщення населення, спричинене тимчасовою окупацією окремих територій України з 2014 року та повномасштабною збройною агресією Російської Федерації з 2022 року, обумовило необхідність формування комплексної нормативно-правової та інституційної системи забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

Нормативно-правове забезпечення соціальної підтримки ВПО базується на Конституції України, яка закріплює право громадян на соціальний захист, достатній життєвий рівень, охорону здоров'я, освіту та житло. Згідно зі статтею 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист у випадках втрати працездатності, безробіття, втрати годувальника та в інших випадках, передбачених законом [27].

Формування національного законодавства у сфері забезпечення соціально-економічних та культурних прав і свобод внутрішньо переміщених осіб відбувається під впливом міжнародних та європейських стандартів. Забезпечення соціально-економічних та культурних прав і свобод внутрішньо переміщених осіб закріплені у: Загальній декларації з прав людини від 10 грудня 1948 р., Міжнародному пакті про громадянські й політичні права від 16 грудня 1966 р., Міжнародному пакті про економічні, соціальні й культурні права від 16 грудня 1966 р., Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. та ін.; також у Керівних принципах ООН щодо переміщення осіб усередині країни від 1998 р., Рекомендаціях № 1877 від 24 червня 2009 р. «Забуті люди Європи: захист прав людини осіб, переміщених на тривалий час», Резолюції № 1708 від 28 січня 2010 р. «Вирішення майнових питань біженців і внутрішньо переміщених осіб» та багато ін.[37, с. 42].

Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» визначає правові та організаційні засади створення та функціонування Єдиного державного демографічного реєстру та видачі документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також права та обов'язки осіб, на ім'я яких видані такі документи [50]. Саме цей Закон визначає статус людини перед державою, а вже у подальшому регулює певні правовідносини, які згодом виникають. Для ідентифікації, перевірки інформації та отримання статусу внутрішньо переміщеною особою слід надати певний перелік документів, отримання яких регулюється саме цим Законом.

Ключовим спеціальним нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. Закон визначає правовий статус ВПО, гарантії реалізації їхніх прав, повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування, а також механізми державної підтримки осіб, які були

змушені залишити своє місце проживання внаслідок збройного конфлікту, окупації чи інших надзвичайних обставин [51].

Важливе значення для реалізації державної політики у сфері підтримки переселенців має Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII, який визначає організаційні та правові засади надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі внутрішньо переміщеним особам [55].

Правові засади матеріального забезпечення ВПО доповнюються положеннями Бюджетного кодексу України, Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», Закону України «Про зайнятість населення», Житлового кодексу України та інших нормативно-правових актів, які регулюють окремі аспекти соціального захисту, працевлаштування, житлового забезпечення та соціальної адаптації переселенців [49, 52].

Суттєвий вплив на розвиток державної політики щодо ВПО має Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р. Документ визначає основні напрями державної політики щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, їх соціальної інтеграції, житлового забезпечення, економічної самостійності та розвитку механізмів міжвідомчої взаємодії [56]. Цей нормативно-правовий документ є чинним, разом з тим, на сайті Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності розміщено проект Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2026-2028 роках.

Особливістю сучасної системи нормативного забезпечення є її адаптація до умов воєнного стану. Упродовж 2022–2025 років Кабінетом Міністрів України було прийнято низку постанов щодо порядку надання допомоги на проживання ВПО, компенсації витрат за тимчасове розміщення переселенців, ведення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб та

цифровізації адміністративних процедур у сфері соціального захисту.

Поряд із нормативно-правовим забезпеченням важливу роль відіграє інституційна складова державної політики підтримки ВПО. Система суб'єктів публічного управління у цій сфері має багаторівневий характер та охоплює органи законодавчої, виконавчої влади, місцевого самоврядування та інститути громадянського суспільства.

На загальнодержавному рівні ключову роль у формуванні політики щодо ВПО відіграє Президент України, який визначає стратегічні напрями державної політики у сфері національної безпеки, соціального розвитку та захисту прав громадян. Через систему указів і рішень Президент сприяє координації діяльності органів державної влади щодо подолання наслідків внутрішнього переміщення населення.

Важливим суб'єктом є Верховна Рада України, яка здійснює законодавче регулювання питань соціального захисту ВПО, ухвалює державний бюджет, визначає обсяги фінансування соціальних програм, а також здійснює парламентський контроль за реалізацією державної політики у цій сфері [27].

Центральне місце у системі виконавчої влади займає Кабінет Міністрів України, який забезпечує реалізацію державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб, затверджує державні програми підтримки ВПО, визначає порядок надання соціальних виплат, житлової допомоги та інших видів державної підтримки. Саме уряд координує діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у сфері підтримки переселенців [5].

Провідним органом у сфері соціальної підтримки ВПО є Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. До його повноважень належить формування та реалізація державної політики у сфері соціального захисту населення, призначення та виплата державної допомоги ВПО, організація надання соціальних послуг, здійснення моніторингу соціальних потреб переселенців та координація діяльності територіальних органів соціального захисту [34].

Важливу роль у забезпеченні житлових прав внутрішньо переміщених

осіб відіграє Міністерство розвитку громад та територій України. Міністерство реалізує державні програми забезпечення житлом, підтримує розвиток територіальних громад, сприяє відновленню соціальної інфраструктури та інтеграції переселенців у місцеві громади [33].

До суб'єктів державного управління також належить Державна служба зайнятості України, яка забезпечує працевлаштування ВПО, організує професійне навчання, перепідготовку та перекваліфікацію, сприяє розвитку підприємницьких ініціатив серед переселенців та реалізує програми підтримки зайнятості [52].

Особливе значення у сучасних умовах мають органи місцевого самоврядування. Саме на рівні територіальних громад здійснюється безпосередня взаємодія з ВПО, організується надання соціальних послуг, забезпечується доступ до житла, освітніх і медичних послуг, реалізуються місцеві програми інтеграції та соціальної адаптації переселенців. У результаті децентралізації роль місцевих органів влади у сфері підтримки ВПО суттєво зросла [56].

Окрему групу суб'єктів становлять центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), які забезпечують доступ переселенців до адміністративних послуг за принципом «єдиного вікна», зокрема щодо реєстрації статусу ВПО, оформлення соціальних виплат та отримання необхідних документів.

28 червня 2022 року постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Положення про Уповноваженого з питань ВПО [44], який одночасно є заступником Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. Зазначене Положення регламентує компетенцію Уповноваженого, а також передбачає його обов'язок не рідше ніж один раз на місяць подавати Кабінету Міністрів України інформацію про становище внутрішньо переміщених осіб.

Водночас сучасна система підтримки внутрішньо переміщених осіб не обмежується виключно державними інституціями. Значну роль відіграють інститути громадянського суспільства, благодійні фонди та міжнародні

організації. Їхня діяльність доповнює державні механізми соціальної підтримки та дозволяє оперативно реагувати на потреби переселенців.

Серед міжнародних партнерів України особливо важливу роль відіграють Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародна організація з міграції, Дитячий фонд ООН та Міжнародний Комітет Червоного Хреста, які забезпечують гуманітарну допомогу, підтримують житлові програми, реалізують проєкти соціальної адаптації та сприяють розвитку інституційної спроможності органів влади у сфері роботи з ВПО. [30].

Таким чином, система суб'єктів публічного управління у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб характеризується багаторівневістю та міжсекторальним характером. Її ефективність значною мірою залежить від рівня координації між органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Саме інтеграція зусиль усіх зацікавлених сторін створює передумови для формування комплексної системи соціальної підтримки та успішної інтеграції ВПО у соціально-економічне життя України.

1.3 Роль громадянського суспільства та неурядових організацій у реалізації державної політики щодо ВПО

Однією з характерних особливостей сучасного публічного управління є зростання ролі інститутів громадянського суспільства у вирішенні суспільно значущих проблем. В умовах повномасштабної війни та масштабного внутрішнього переміщення населення в Україні особливого значення набуває співпраця органів публічної влади з громадськими об'єднаннями, благодійними фондами, волонтерськими рухами та міжнародними неурядовими організаціями. Саме громадянське суспільство стало одним із ключових суб'єктів реагування на гуманітарну кризу, забезпечуючи оперативну підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та сприяючи реалізації державної політики у соціальній сфері.

Однозначного підходу до сутності громадянського суспільства не існує, доцільно узагальнити визначення, які запропоновані провідними зарубіжними

та українськими вченими (Табл.1.1).

Таблиця 1.1.

Змістовні характеристики поняття «громадянське суспільство»

Вчений	Змістова характеристика
Г.Гегель	громадянське суспільство це система інститутів і відносин, яка знаходиться між сім'єю і державою, це сфера задоволення потреб індивіда, яка ґрунтується на праці і власності, і містить у собі протиріччя багатства і злиденності.
І.Кант	громадянське суспільство ґрунтується на апіорних принципах, а саме свобода члена суспільства як людини; рівність людини з іншими як підданого; самостійність члена суспільства як громадянина
Ж.-Ж. Руссо	суспільство, перетворене в державу за допомогою суспільного договору
Дж.Александр	сфера людської солідарності
М.Уольцер,	простір непримусової людської асоціації
Ю.Габермас	публічна сфера суспільної взаємодії та життєвий світ людини
Дж.Коен і Е.Арато	сфера соціальної інтеграції між економікою та державою, що складається насамперед зі сфер найбільш близького спілкування (сім'я), об'єднань (добровільних), соціальних рухів і різних форм публічної комунікації
А.Ф.Колодій	позначає структурно визначену, інституціолізовану підсистему суспільства зі специфічними, тільки їй притаманними, незалежними від держави, добровільними формами громадської активності й солідарності, з особливими культурними і навіть соціально-психологічними ознаками
Ю.П.Сурмін	суспільство людей, які володіють повнотою прав та обов'язків громадян стосовно держави й повнотою прав та обов'язків держави стосовно громадян
Е.В. Мамонтова	1) систему самостійних і незалежних від державної влади суспільних інститутів, що забезпечують умови для реалізації інтересів та потреб індивідів і груп для функціонування та розвитку економічної, політичної, соціальної, культурної і духовної сфер життєдіяльності суспільства; 2) сферу самопрояву вільних громадян і добровільних асоціацій та організацій, які захищені на законодавчому рівні від прямого та опосередкованого втручання з боку державної влади; 3) сукупність суспільних відносин (морально-етичних, родинних, релігійних, національних, соціально-економічних, професійних тощо) поза межами владно-державних структур

Джерело: [65]

Важливе значення для формування державної політики щодо розвитку громадянського суспільства має визначення сутнісних характеристик досліджуваного поняття. У науковій літературі громадянське суспільство розглядається як сукупність незалежних від держави соціальних інститутів, об'єднань громадян та організацій, діяльність яких спрямована на захист прав людини, задоволення суспільних потреб та розвиток демократичних процесів [16]. Відповідно до сучасних концепцій публічного управління, ефективна реалізація державної політики можлива лише за умови активної участі

громадськості у процесах прийняття та реалізації управлінських рішень. [3].

Громадянське суспільство – це сфера суспільних відносин, яка функціонує незалежно від держави, але взаємодіє з нею задля реалізації інтересів громадян. [3].

У сучасному науковому дискурсі дефініція «громадянське суспільство» нерідко функціонує як синонім терміна «третій сектор», під яким розуміють систему недержавних і неекономічних суспільних інституцій. Згідно з методологічними підходами Організації Об'єднаних Націй, ідентифікація конкретного суб'єкта як організації третього сектору ґрунтується на чотирьох імперативних критеріях: наявності чітко оформленої організаційної структури, недержавному (приватному) характері заснування, управлінській автономії та добровільності участі.

Як зазначено в роботі В.Базилевича, громадянське суспільство базується на ринковій економіці. Ринкова економіка передбачає наявність різноманітних форм власності: приватної, яка включає індивідуально-трудова, партнерську, та корпоративну форми, суспільної, до якої відносяться як державні, так і колективні форми (власність громадських організацій, релігійних і культурних організацій тощо), а також змішаної форми власності (державно-приватної, державно-кооперативної, спільної із залученням іноземного капіталу тощо). Потужним чинником розвитку громадянського суспільства є приватна власність, яка передбачає виключне право на володіння, користування і розпорядження об'єктом власності, стимулює у власника підприємницьку ініціативу, інтерес до збільшення особистого, а отже, й суспільного багатства, надає йому економічну свободу вибору, певний статус у суспільстві, самоповагу [22].

Одним із ключових інструментів безпосередньої демократії та дієвим вектором інтеграції інститутів громадянського суспільства в процеси державного врядування виступає громадський контроль. Будучи специфічним різновидом соціального контролю, він реалізується безпосередньо громадянами та їхніми добровільними об'єднаннями. Історична ретроспектива та трансформація моделей і фінансово-організаційних важелів його здійснення

систематизовані й представлені у додатку А.

Громадські організації та неурядові організації (НУО) виступають важливими посередниками між населенням і державою. Вони забезпечують представництво інтересів соціальних груп, акумулюють інформацію про актуальні потреби громадян та сприяють формуванню більш ефективних управлінських рішень. У свою чергу органи публічної влади створюють нормативно-правові та організаційні умови для діяльності таких організацій, забезпечують координацію їх роботи та залучають до реалізації соціальних програм. Інформацію про основні інститути громадянського суспільства надано на рис.1.3.

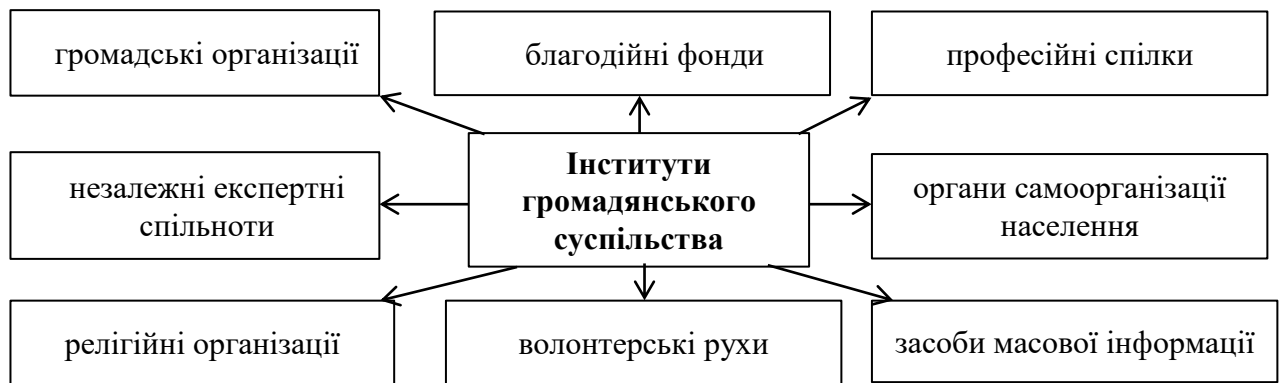

Рис.1.3. Основні інститути громадянського суспільства

Джерело: сформовано автором

Взаємозв'язок між державними інституціями та громадським сектором має двосторонній характер. З одного боку, органи влади використовують потенціал громадських організацій для надання соціальних послуг, проведення моніторингу потреб ВПО, реалізації гуманітарних програм та здійснення громадського контролю. З іншого боку, неурядові організації отримують можливість впливати на формування державної політики, брати участь у консультаціях, громадських радах та робочих групах при органах влади.

Після початку збройної агресії Російської Федерації у 2014 році та

особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році громадські організації стали важливим елементом системи соціальної підтримки ВПО. У багатьох випадках саме вони першими реагували на нагальні потреби переселенців, забезпечуючи їх житлом, гуманітарною допомогою, юридичними консультаціями та психологічною підтримкою. Це дозволило суттєво доповнити можливості державних інституцій та знизити навантаження на систему соціального захисту населення.

Сучасна практика свідчить, що діяльність неурядових організацій щодо підтримки ВПО реалізується за кількома основними напрямками.

Першим напрямом є надання гуманітарної допомоги. Громадські та благодійні організації забезпечують переселенців продуктами харчування, одягом, засобами гігієни, медикаментами, предметами першої необхідності та тимчасовим житлом. Особливо важливою така допомога була у перші місяці повномасштабного вторгнення, коли державні механізми ще адаптувалися до нових масштабів гуманітарної кризи.

Другим напрямом виступає соціально-правова підтримка. Багато громадських організацій надають ВПО безоплатну правову допомогу щодо оформлення статусу переселенця, отримання соціальних виплат, компенсацій за зруйноване житло, відновлення документів та захисту порушених прав. Такі послуги сприяють підвищенню правової обізнаності громадян та полегшують доступ до державних гарантій.

Третім напрямом є психологічна та соціальна адаптація переселенців. Вимушене переміщення часто супроводжується стресом, психологічними травмами та соціальною дезадаптацією. У зв'язку з цим громадські організації реалізують програми психологічного консультування, соціального супроводу, групової терапії та інтеграційних заходів для дітей і дорослих [30].

Важливе місце займає сприяння працевлаштуванню та економічній інтеграції ВПО. Неурядові організації проводять професійні тренінги, курси перекваліфікації, консультації з відкриття власної справи, підтримують підприємницькі ініціативи та допомагають переселенцям адаптуватися до

місцевих ринків праці. Подібні заходи сприяють зменшенню залежності ВПО від державної допомоги та забезпечують їхню економічну самостійність.

Окремим напрямом діяльності виступає громадський контроль та адвокація інтересів ВПО. Організації громадянського суспільства активно беруть участь у моніторингу реалізації державної політики, виявляють проблеми у сфері соціального захисту переселенців та формують пропозиції щодо вдосконалення законодавства. Завдяки такій діяльності забезпечується зворотний зв'язок між державою та громадянами, а також підвищується ефективність управлінських рішень.

Основними ознаками громадянського суспільства є:

- Самоорганізація громадян.
- Незалежність від держави.
- Захист прав і свобод людини.
- Соціальна активність.
- Добровільність участі. [32].

Особливу роль у підтримці ВПО відіграють провідні українські громадські та благодійні організації. Вагомий внесок здійснюють Благодійний фонд «Право на захист», який забезпечує правову допомогу та захист прав переселенців, Карітас України, що реалізує програми гуманітарної та соціальної підтримки, а також Товариство Червоного Хреста України, яке надає допомогу постраждалим від війни та внутрішньо переміщеним особам.

У контексті розвитку сучасного публічного управління особливого значення набуває концепція партнерської взаємодії між державою та громадянським суспільством. Схематично організаційно-функціональна модель участі громадянського суспільства та неурядових організацій у реалізації державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб надано на рис.1.4

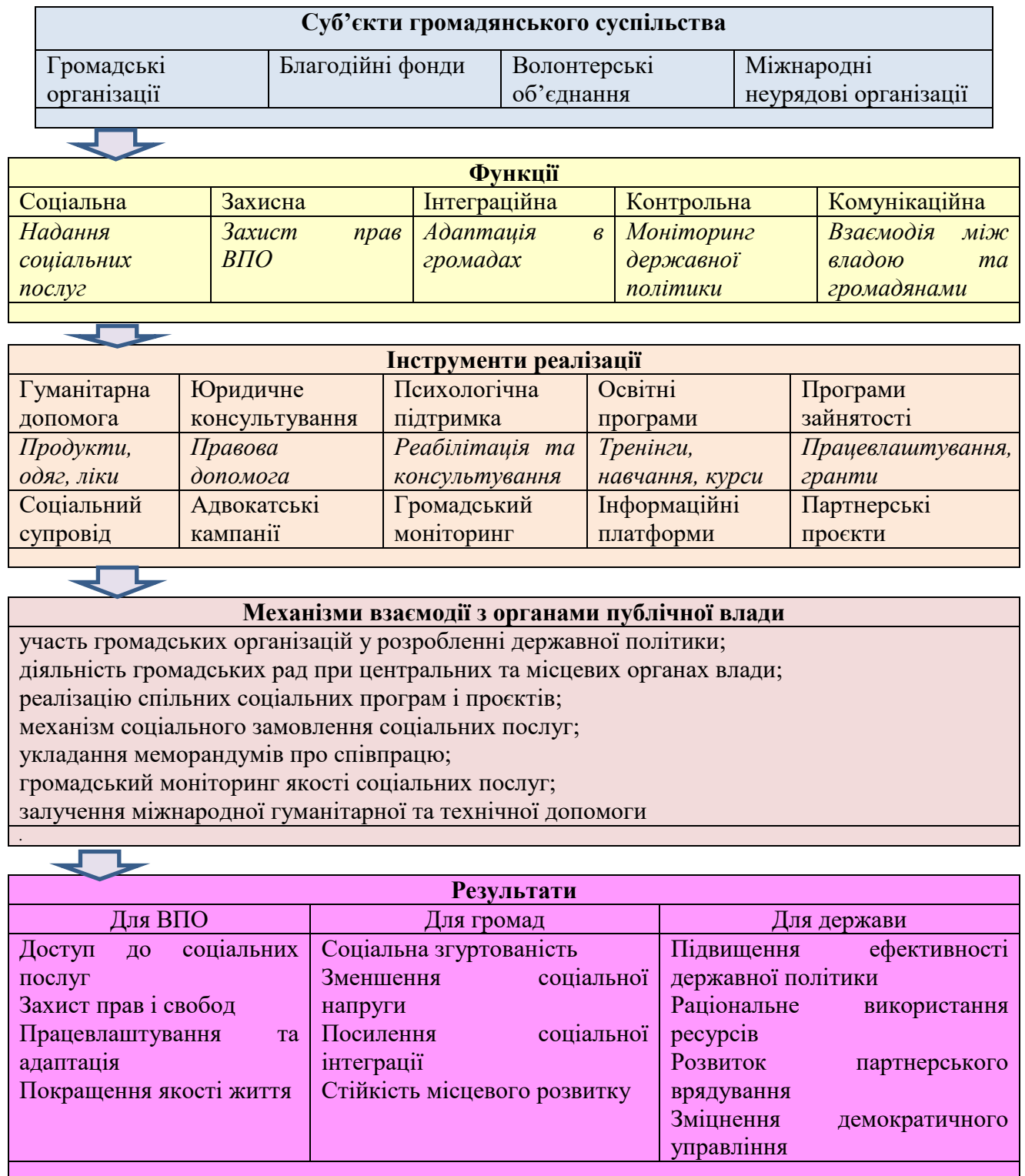

Рис. 1.4. Організаційно-функціональна модель участі громадянського суспільства та неурядових організацій у реалізації державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб

Джерело: складено автором на основі [3,16, 27, 45,48]

Суттєвий вплив на розвиток системи підтримки ВПО мають міжнародні організації та донорські структури. Важливими партнерами держави є

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародна організація з міграції, Дитячий фонд ООН, Норвезька рада у справах біженців та Данська рада у справах біженців. Вони фінансують програми соціальної підтримки, житлові проєкти, освітні ініціативи та заходи з розвитку спроможності територіальних громад [39].

Однією з найбільш поширених форм взаємодії є консультації з громадськістю щодо проєктів нормативно-правових актів; стратегій розвитку, місцевих програм, бюджетних рішень.

Консультації можуть проводитися у формі громадських слухань, круглих столів, електронних консультацій, опитувань, публічних обговорень.

Громадянське суспільство здійснює контроль за діяльністю органів влади через моніторинг, журналістські розслідування, антикорупційні ініціативи, громадську експертизу, подання запитів на публічну інформацію.

Громадський контроль сприяє запобіганню корупції, підвищенню прозорості, ефективності управління, підзвітності влади.

Важливу роль у взаємодії держави та суспільства відіграють цифрові технології. Основними інструментами електронної демократії є електронні петиції, онлайн-консультації, відкриті дані, електронні сервіси, цифрові платформи участі громадян.

Електронне врядування забезпечує швидкість комунікації, доступність послуг, зменшення бюрократії, підвищення участі громадян.

Соціальне партнерство передбачає співпрацю між державою, громадськими організаціями, бізнесом та професійними спілками. Таке партнерство особливо важливе у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, місцевого розвитку, гуманітарної допомоги.

Така модель передбачає перехід від адміністративного управління до мережевого врядування, за якого громадські організації стають повноправними учасниками процесу вироблення та реалізації державної політики [40]. В умовах воєнного стану саме партнерство між органами публічної влади та неурядовими організаціями дозволило забезпечити більш гнучке та оперативне

реагування на потреби внутрішньо переміщених осіб.

Таким чином, інститути громадянського суспільства та неурядові організації є важливими суб'єктами реалізації державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб. Вони виконують функції гуманітарної, соціальної, правової, психологічної та економічної підтримки переселенців, здійснюють громадський контроль за діяльністю органів влади та сприяють підвищенню ефективності механізмів соціального захисту. Подальший розвиток партнерства між державою та громадянським суспільством є необхідною умовою формування сучасної, людиноцентричної та ефективної системи підтримки ВПО в Україні.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

2.1 Аналіз сучасного стану співпраці органів публічної влади та неурядових організацій у забезпеченні потреб ВПО

Описуючи проблему внутрішнього переміщення населення, слід зазначити, що вона набула актуальності в Україні ще у 2014 році після окупації російською федерацією Автономної Республіки Крим та частини територій Донецької і Луганської областей. Унаслідок збройного конфлікту та небажання жити в умовах нав'язування ідеології так званого «руського мира» значна кількість мешканців цих регіонів була змушена залишити свої домівки та переселитися до більш безпечних областей України або виїхати за кордон. Основними регіонами прийому внутрішньо переміщених осіб стали підконтрольні Україні території Донецької та Луганської областей, а також Дніпропетровська, Харківська, Запорізька, Київська області та місто Київ.

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році масштаби внутрішнього переміщення населення суттєво зросли.

За даними Мінсоцполітики, станом на лютий 2026 року в Україні було обліковано 4 609,1 млн внутрішніх переселенців. Це на 213% більше, ніж нараховували станом на листопад 2022 року. Найбільше ВПО станом зараз зареєстровано у Харківській (508,1 тисячі), Донецькій (504,5 тисячі) та Дніпропетровській (471,9 тисячі) областях. При цьому на Харківщині кількість ВПО за чотири роки зросла на 271,7%, на Донеччині – зменшилася на 1,9% (тобто, основна частина переселенців зареєструвалися до початку

повномасштабної війни, під час агресії РФ з 2014 року). На Дніпропетровщині кількість ВПО зросла на 557,9%. У Києві зареєстровано 432,9 тисячі вимушених переселенців (+160,7% до 2022 року). Також значна кількість переселенців проживає на Луганщині (269,8 тисячі), на Київщині (235,4 тисячі), на Запоріжжі (225,2 тисячі). Одещині (223,7 тисячі), Львівщині (201,1 тисячі) та Полтавщині (184,4 тисячі)[7,8] Інфографіку по розподілу ВПО по областях надано в додатку Б.

Найбільший приріст внутрішньо переміщених осіб станом на лютий поточного року зафіксували за роки вторгнення у Закарпатській(3558,8% до 2022 року), Івано-Франківській (+2693,8%), Чернівецькій (+2853,2%), Тернопільській (+2814,3%), Рівненській (+1288,7%), Волинській (+1281,9%) областях. Трохи менший, але також порівняно значний приріст зареєстрованих ВПО, – на Хмельниччині, Кіровоградщині та Житомирщині. [8]

Це спричинило виникнення нових соціальних, економічних та гуманітарних викликів, що потребували консолідації зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, міжнародних партнерів і громадських організацій. У таких умовах забезпечення житлом, соціальним захистом, працевлаштуванням, медичними та освітніми послугами внутрішньо переміщених осіб стало одним із пріоритетних напрямів державної політики та громадської діяльності.

В умовах воєнного стану неурядові організації стали важливими партнерами держави у наданні гуманітарної, соціальної, психологічної, правової та фінансової допомоги внутрішньо переміщеним особам. Саме завдяки активній діяльності громадських об'єднань, благодійних фондів та міжнародних організацій вдалося забезпечити оперативне реагування на кризові потреби населення, що виникли внаслідок масового переміщення громадян.

Сучасна модель взаємодії держави та неурядового сектору базується на принципах партнерства, субсидіарності, відкритості, прозорості та спільної відповідальності за досягнення суспільно значущих результатів. Важливу роль

у формуванні такої моделі відіграє процес європейської інтеграції України та реалізація Плану України в межах програми підтримки Європейського Союзу Ukraine Facility, яка передбачає посилення інституційної спроможності органів влади та громадянського суспільства. [1]

Аналіз практики функціонування системи підтримки ВПО дозволяє виділити декілька основних напрямів співробітництва органів публічної влади та неурядових організацій. (табл.2.1)

Таблиця 2.1

Основні напрями взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій щодо підтримки ВПО

Напрямок співпраці	Органи влади	Неурядові організації	Основні результати
Гуманітарна допомога	Координація потреб, логістика	Закупівля та розподіл допомоги	Забезпечення продовольством, одягом, засобами гігієни
Соціальний захист	Призначення виплат та пільг	Консультаційна підтримка	Підвищення доступності соціальних послуг
Житлове забезпечення	Реалізація державних програм	Облаштування місць проживання	Розширення житлових можливостей
Психологічна підтримка	Організація соціальних служб	Проведення консультацій та реабілітації	Покращення психоемоційного стану ВПО
Працевлаштування	Центри зайнятості	Освітні та перекваліфікаційні програми	Підвищення рівня зайнятості
Інтеграція у громади	Органи місцевого самоврядування	Соціальні та культурні проекти	Соціальна адаптація переселенців

Джерело: побудовано автором на основі [4,9,15]

Досвід останніх років свідчить, що найбільш ефективними виявилися проекти, реалізовані на засадах партнерства між місцевими органами влади, міжнародними донорами та громадськими організаціями.

В Україні сформовано багаторівневу систему інституційного забезпечення підтримки внутрішньо переміщених осіб (попередній розгляд на

рис.1.3), ілюстративне зображення якої наведено на рис. 2.1

Рис. 2.1. Система взаємодії суб'єктів забезпечення потреб ВПО

Джерело: побудовано автором

Координуючу роль у формуванні державної політики щодо ВПО відіграє Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. Водночас значна частина практичної роботи здійснюється органами місцевого самоврядування спільно з громадськими та благодійними організаціями.

Станом на 2026 рік в Україні налічується 1 439 територіальних громад, які складаються із 27 833 населених пунктів. [18] Наразі в Україні тимчасово окупованими росією є 460 громад, ще 160 – перебувають в зоні активних бойових дій. (рис.2.2)

Рис. 2.2. Кількість громад та місцевих цільових програм в Україні

Джерело: [18]

Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб в Україні є важливим аспектом діяльності органів місцевого самоврядування. Враховуючи масштаби внутрішнього переміщення, яке стало наслідком збройного конфлікту на сході країни та анексії Криму, органи місцевого самоврядування мають розробляти та впроваджувати ефективні механізми для забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб. Одним із основних механізмів є створення місцевих програм підтримки ВПО, що включають надання фінансової допомоги, забезпечення житлом, доступ до медичних послуг, освіти та зайнятості. Ці програми спрямовані на інтеграцію ВПО в місцеві громади, що сприяє їхній соціальній адаптації та мінімізує ризики конфліктів [68].

Масштаби внутрішнього переміщення населення після початку повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році значно перевищили можливості державних інституцій самостійно реагувати на гуманітарні виклики. У зв'язку з цим громадські організації, благодійні фонди, волонтерські об'єднання та міжнародні гуманітарні структури стали важливими партнерами держави у сфері соціального захисту населення.

Співпраця органів державної влади та неурядового сектору здійснюється за кількома основними напрямками:

- надання гуманітарної допомоги,
- забезпечення тимчасовим житлом,
- психологічна підтримка,
- юридичний супровід,
- працевлаштування,
- соціальна адаптація
- інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади.

Такий формат взаємодії вже розглядався в розділі 1 роботи (рис.1.4) відповідає сучасним принципам публічного управління, що передбачають партнерство держави та громадянського суспільства у вирішенні соціально значущих проблем.

На національному рівні значний внесок у підтримку переселенців

здійснюють благодійні фонди та громадські організації, серед яких особливо варто відзначити діяльність Благодійного фонду «Право на захист», Благодійного фонду «Карітас України», Товариства Червоного Хреста України, БФ «Рокада», громадської організації «Крим SOS» та інших. Зазначені організації забезпечують надання правової допомоги, супровід у питаннях оформлення соціальних виплат, відновлення документів, отримання житла, працевлаштування та психологічної підтримки.

Важливим прикладом ефективної взаємодії держави та громадського сектору стала реалізація програм грошової допомоги для внутрішньо переміщених осіб. Органи державної влади забезпечували ідентифікацію отримувачів та адміністрування реєстрів, тоді як міжнародні організації здійснювали фінансування та технічний супровід відповідних програм. Такий підхід дозволив оперативно охопити допомогою мільйони громадян, які були змушені залишити місця постійного проживання.

Не менш важливим напрямом співпраці є розвиток програм соціальної інтеграції та адаптації переселенців у територіальних громадах. Громадські організації спільно з органами місцевого самоврядування організують освітні заходи, тренінги з перекваліфікації, психологічні консультації, культурні та соціальні проєкти, спрямовані на формування згуртованості між місцевим населенням та внутрішньо переміщеними особами.

Натомість, з огляду на необхідність забезпечення безперебійного життя мешканців громади вже зараз починають багато що відновлювати, відбудовувати. Саме неурядові правозахисні організації (далі – НУО) активно долучаються до цього процесу. Формат участі НУО різний – аналітичні центри з контролю над органами місцевого самоврядування, адвокаційні платформи для заохочення донорської допомоги, механізм забезпечення прав людини в зазначених процесах. Зокрема, деякі громадські організації надають консультативні послуги органам виконавчої влади з приводу використання коштів, розподілу благодійних пожертв і визначення адміністративної процедури використання цих коштів. Крім того, НУО активно співпрацюють у

сфері забезпечення прав і свобод для внутрішньо переміщених осіб на місцях. Так, Данська рада з питань біженців надає гуманітарну допомогу містам, а також проводить інформаційні тренінги для органів місцевого самоврядування. Виїзні групи ж Харківської правозахисної групи здійснюють моніторингові виїзди до населених пунктів на деокупованих територіях України, відвідують місця компактного проживання внутрішньо переміщених осіб, надають їм консультації, допомагають вирішити нагальні питання.[76]

Внаслідок інтенсифікації бойових дій, зокрема збільшення кількості повітряних обстрілів і ударів по об'єктах критичної інфраструктури, істотно зросла кількість внутрішньо переміщених людей і жертв серед цивільного населення. Згідно з останніми оцінками, житло 2,5 мільйона сімей в Україні зазнало пошкоджень або руйнувань, а тривалі знеструмлення та перебої з водою й тепlopостачанням взимку вплинули на життя мільйонів людей. У Швидкій оцінці завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4) окреслено масштаби руйнувань і зроблено прогноз щодо викликів у процесі відновлення, через які в умовах війни суттєво зростають ризики у сфері соціально-правового захисту найбільш незахищених груп населення. Відповідно до зазначених тенденцій змінюватимуться потреби населення у 2026 році. Як передбачено в Плані гуманітарних потреб і реагування, 10,8 мільйона людей в Україні потребуватимуть гуманітарної допомоги й соціальноправового захисту у 2026 році, тоді як кількість внутрішньо переміщених людей становитиме 3,7 мільйона. Серед них ті, хто був змушений переміщатися декілька разів, не має змоги протистояти негативним наслідкам переміщення та регулярних обстрілів і після чотирьох років війни вичерпав усі наявні ресурси. Гуманітарні потреби є найгострішими поблизу лінії фронту у східних і південних областях, а також у прикордонних громадах північних областей України. Інтенсифікація бойових дій спричинила тут нові хвилі переміщення та призвела до загострення проблем у сфері соціально-правового захисту. [1].

Нормативно-правове підґрунтя залучення недержавного сектору до регіонального розвитку зафіксовано у ст. 4 Закону України «Про засади

державної регіональної політики» №156-VIII [33]. Відповідно до цієї норми, суб'єктами формування та впровадження відповідних програм виступають асоціації органів місцевого самоврядування, їхні структуровані об'єднання, громадські формування та профільні агенції регіонального розвитку. Подальше розширення інструментарію взаємодії муніципалітетів та неурядових організацій відбулося із прийняттям Закону України «Про публічні консультації» (2024) [54], який легітимізував такі форми взаємодії, як місцеві ініціативи, громадські ради, бюджети участі та консультативно-дорадчі обговорення. Завдяки операційній незалежності від владних інституцій та бізнес-структур, НУО ефективно репрезентують інтереси суспільства, нівелюючи фіскальні та організаційні дисфункції державного й ринкового механізмів.

Значну роль в інтеграції та працевлаштуванні переселенців відіграють також посадові особи ОМС приймаючих громад, Наприклад, міська влада м. Черкас, де проживало до 30 тис. ВПО, починаючи з 2022 р., спільно з обласною державною адміністрацією, зосередили свої зусилля на забезпеченні переселенців житлом і роботою, а також на задоволенні їхніх культурних потреб, соціальної адаптації в нову громаду [69].

Наслідуючи приклад черкаських колег посадові особи ОМС м. Кам'янське Дніпропетровської області з метою інтеграції переселенців створили Центр підтримки ВПО при міськраді для надання соціальних послуг, правової, психологічної, медичної допомоги та працевлаштування ВПО. «Для ефективної організації гуманітарної та соціальної допомоги ВПО міська влада активно співпрацювала з волонтерськими організаціями. А за сприяння громадської правозахисної організації БФ «Право на захист» у Дніпрі, Кривому Розі, Кам'янському та інших населених пунктах Дніпропетровської області з червня 2023 р. було організовано грошову допомогу для переселенців у розмірі 6600 грн. за програмою УВКБ ООН». Подібні заходи щодо підтримки ВПО здійснювали ОМС Києва, Харкова, Запоріжжя, Херсона, Кропивницького, Рівного, Одеси, Львова, Хмельницького, Ужгорода, Дніпра, Тернополя та

інших міст, а в Західних регіонах України, куди з початку повномасштабного вторгнення РФ переселилася значна частина ВПО, ОМС за підтримки громадських та благодійних організацій з перших місяців війни приступили до спорудження тимчасового житла для переселенців. Подібні заходи пізніше проводилися й в інших регіонах України [24; 35].

Особливу роль у забезпеченні потреб ВПО відіграють міжнародні гуманітарні організації. Так, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR) реалізує програми фінансової допомоги, підтримки житлових рішень та захисту прав переселенців. Міжнародна організація з міграції (ІОМ) надає матеріальну допомогу, сприяє відновленню засобів до існування та реалізує проекти соціальної згуртованості громад. Важливим напрямом їхньої діяльності є підтримка державних інституцій у формуванні ефективної політики щодо внутрішньо переміщених осіб.

За два роки співпраці з Банком розвитку Ради Європи (БРРЄ) Україна залучила майже 430 млн євро. Ці кошти спрямовані на реалізацію соціальних проєктів у сферах охорони здоров'я, забезпечення житлом громадян, постраждалих від війни, а також на підтримку внутрішньо переміщених осіб.[14]

Окремим напрямом співробітництва є цифровізація процесів надання допомоги. Завдяки інтеграції інформаційних систем державних органів та міжнародних партнерів було спрощено процедури реєстрації ВПО, оформлення соціальних виплат та отримання гуманітарної підтримки. Важливу роль у цьому процесі відіграє портал «Дія», який забезпечує доступ до широкого спектра адміністративних і соціальних послуг в електронному форматі.

Цифрові інструменти дозволили скоротити час на отримання послуг, зменшити адміністративні витрати, підвищити прозорість розподілу ресурсів, забезпечити ефективний моніторинг потреб переселенців, покращити координацію між державними структурами та неурядовими організаціями.

Таким чином, практика останніх років підтверджує, що ефективне забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб можливе лише за умови

налагодженої взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій. Сформована в Україні модель партнерства дозволила значно підвищити оперативність реагування на гуманітарні виклики, розширити доступ переселенців до соціальних послуг та сприяти їхній успішній інтеграції в нові громади.

2.2 Проблеми та виклики міжсекторальної взаємодії у сфері соціальної підтримки ВПО в умовах воєнного стану

Повномасштабна війна суттєво актуалізувала необхідність ефективної взаємодії між органами публічної влади, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями, благодійними фондами та міжнародними партнерами у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Незважаючи на значні успіхи у формуванні системи допомоги переселенцям, практика реалізації державної політики свідчить про наявність низки проблем і викликів, які знижують ефективність міжсекторального партнерства та потребують подальшого вдосконалення інституційних механізмів взаємодії.

Першою суттєвою проблемою залишається недостатній рівень координації між суб'єктами, залученими до процесу надання допомоги ВПО. В умовах воєнного стану значно зросла кількість державних структур, міжнародних організацій, благодійних фондів та громадських об'єднань, які одночасно реалізують соціальні програми підтримки. Проте відсутність єдиного координаційного механізму часто призводить до дублювання функцій, нерационального використання ресурсів та нерівномірного розподілу допомоги між регіонами. Науковці зазначають, що проблеми координації особливо проявляються на місцевому рівні, де виникають труднощі узгодження діяльності місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та громадських організацій. [23]

Другою проблемою є обмеженість фінансових ресурсів та залежність значної частини програм підтримки ВПО від міжнародної допомоги. Після

початку повномасштабної війни вагому роль у забезпеченні потреб переселенців почали відігравати міжнародні гуманітарні організації, зокрема Міжнародна організація з міграції та Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Однак залежність від зовнішнього фінансування створює ризики нестабільності програм підтримки в довгостроковій перспективі та потребує формування більш стійких механізмів співфінансування на національному та місцевому рівнях. [32]

Суттєвим викликом також залишається нерівномірна інституційна спроможність територіальних громад. Різні громади мають неоднакові фінансові, кадрові та організаційні можливості для роботи з внутрішньо переміщеними особами. Особливо це стосується громад, які прийняли значну кількість переселенців, але не мали достатнього досвіду організації відповідних соціальних послуг. У результаті виникають диспропорції в доступності житлових, освітніх, медичних та соціальних послуг для ВПО залежно від території проживання. [75]

Окремою проблемою є недосконалість інформаційного обміну між суб'єктами взаємодії. Попри активне впровадження цифрових технологій у сфері публічного управління, обмін інформацією між державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями часто залишається фрагментарним. Відсутність інтегрованих електронних баз даних та єдиних цифрових платформ ускладнює моніторинг потреб ВПО, оцінку ефективності програм допомоги та прийняття управлінських рішень на основі актуальних даних.

У цьому контексті особливого значення набуває цифровізація публічного управління, передбачена Планом України в межах програми Ukraine Facility 2024–2027, яка акцентує увагу на посиленні інституційної спроможності органів влади, розвитку цифрових сервісів та вдосконаленні механізмів взаємодії держави і громадянського суспільства.

Ще одним викликом є кадровий дефіцит у сфері соціальної підтримки населення. Через воєнні дії значна кількість працівників соціальної сфери була

змушена змінити місце проживання або припинити професійну діяльність. Водночас суттєве збільшення кількості отримувачів соціальних послуг спричинило зростання навантаження на фахівців соціальної роботи, психологів, юристів та працівників центрів надання адміністративних послуг. Це негативно впливає на якість та оперативність надання допомоги переселенцям.

Важливим аспектом є також проблема недостатнього рівня довіри між окремими суб'єктами міжсекторальної взаємодії. Дослідники наголошують, що ефективне партнерство між державними структурами та громадянським суспільством можливе лише за умов прозорості, відкритості та взаємної відповідальності сторін. В умовах воєнного стану потреба у швидкому прийнятті рішень інколи обмежує можливості для широкого громадського обговорення та залучення громадських організацій до формування політики підтримки ВПО. [36,40]

Найбільш ефективним суспільним партнером, що бере активну участь у впровадженні регіональної політики, є агенції регіонального розвитку (АРР), функцією яких є участь у розробленні та забезпеченні реалізації регіональної стратегії розвитку і плану заходів з її реалізації, проведенні моніторингу та оцінювання їх реалізації; надання інформаційно-консультативних послуг суб'єктам господарювання для сприяння їх виходу на європейський ринок; залучення інвестицій у розвиток регіону, експорту продукції підприємствами регіону. За умови високої інституційної спроможності АРР є механізмом підвищення конкурентоспроможності регіонів та ефективності регіонального розвитку. Проте інституційна та організаційна спроможність АРР обмежена недостатньо чітко визначеним правовим статусом, недосконалою внутрішньою структурою, відсутністю надійних джерел фінансування, нестачею кваліфікованих працівників у сфері організаційного управління регіональним розвитком, а також нерозумінням місії та зон відповідальності цих агенцій у суспільстві. Наразі більшість агенцій функціонують як неприбуткові організації, діяльність яких значною мірою залежить від фінансування з боку обласних державних (військових) адміністрацій, що обмежує можливості

реалізації повноцінних функцій у сфері регіонального розвитку. У цьому контексті доцільним є нормативне закріплення розширеного функціонального статусу АРР як інституцій підтримки регіонального розвитку, що можуть здійснювати експертно-аналітичну, консультативну та проєктну діяльність на професійній основі. На сьогодні посиленням інституційної спроможності АРР в Україні опікуються переважно міжнародні донорські організації, зокрема Швейцарсько-український проєкт UCORD, який спільно з Мінекономіки у жовтні-листопаді 2025 року ініціював грантову програму для підтримки підприємців-початківців у сфері креативних індустрій, що працюють у Вінницькій, Волинській, Одеській, Сумській, Тернопільській та Хмельницькій областях (загальний бюджет програми становив 18,4 млн грн) [67].

Попри суттєві досягнення, взаємодія органів публічної влади та неурядових організацій характеризується низкою проблем, які згруповано в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Основні проблеми міжсекторальної взаємодії у сфері соціальної підтримки ВПО

Проблема	Прояви	Наслідки
Недостатня координація	Дублювання функцій, неузгодженість дій	Неефективне використання ресурсів
Залежність від міжнародного фінансування	Нестабільність окремих програм	Ризики скорочення допомоги
Нерівномірна спроможність громад	Відмінності в якості соціальних послуг	Нерівний доступ ВПО до підтримки
Недосконалість інформаційного обміну	Відсутність інтегрованих баз даних	Ускладнення моніторингу потреб
Кадровий дефіцит	Нестача соціальних працівників та психологів	Зниження якості послуг
Недостатня участь громадськості	Обмежене залучення НУО до формування політики	Зниження ефективності рішень

Джерело: побудовано автором

Для подолання зазначених проблем необхідно вдосконалити нормативно-правову базу міжсекторальної взаємодії, розширити цифрові інструменти координації діяльності всіх учасників процесу, забезпечити стабільне фінансування соціальних програм та посилити інституційну спроможність

територіальних громад. Важливим напрямом залишається розвиток партнерства між органами влади та неурядовими організаціями відповідно до принципів належного врядування та стандартів Європейського Союзу, що є одним із пріоритетів реалізації програми Ukraine Facility. [18].

Фінансування потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні на 2026 рік передбачає спрямування 39 млрд грн із державного бюджету. Воно підтримується міжнародними донорами, зокрема через залучення траншів від Банку розвитку Ради Європи (наприклад, €100 млн) для забезпечення соціальних виплат[14]. В рамках бюджетного фінансування уряд заклав 39 млрд грн на щомісячну допомогу на проживання ВПО. Водночас кількість переселенців продовжує зростати через переміщення жителів з прифронтових регіонів. Самі виплати адмініструються через Пенсійний фонд України і надходять щомісяця у період з 4 по 25 число [20]. Зі сторони міжнародних донорів спостерігається перехід від екстреної гуманітарної допомоги до цільових кредитних та грантових траншів. Важливим етапом стало надходження другого траншу на €100 млн від Банку розвитку Ради Європи, які спрямовані на безперервне покриття витрат на житло та соціальні виплати переселенцям.[14].

Уряд ухвалив постанову №522 від 24 квітня 2026 року «Про внесення змін до Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», яка оновлює підходи до надання допомоги. Базові виплати станом на червень 2026 року для переселенців складають 2 000 грн на дорослих і 3 000 грн для дітей та осіб з інвалідністю. Згідно цієї постанови продовжено терміни подання заяв для окремих категорій (сім'ї з дітьми, пенсіонери та непрацездатні особи) для перепризначення або відновлення виплат та готується перехід до диференційованих виплат залежно від регіону проживання.[46].

Подальший розвиток взаємодії між органами публічної влади та неурядовими організаціями має здійснюватися у таких напрямках:

- розширення механізмів державно-громадського партнерства;
- цифровізація процесів координації допомоги;

- залучення громадських організацій до формування державної політики щодо ВПО;
- розвиток соціального замовлення та конкурсного фінансування проєктів;
- інтеграція європейських практик управління та принципів належного врядування;
- посилення інституційної спроможності громад у межах реалізації програми Ukraine Facility. [46]

Таким чином, сучасний стан співпраці органів публічної влади та неурядових організацій свідчить про формування в Україні партнерської моделі управління соціальними процесами. В умовах воєнного стану саме синергія державних інституцій, органів місцевого самоврядування, міжнародних партнерів та громадянського суспільства стала визначальним чинником забезпечення потреб внутрішньо переміщених осіб та їх успішної інтеграції у приймаючі громади.

2.3 Зарубіжний досвід партнерства держави та неурядового сектору у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб та можливості його адаптації в Україні

Вкрай важливо пристосувати стратегії інтеграції ВПО до конкретних потреб і профілів переміщених осіб у кожному місці. Для цього потрібен локалізований і орієнтований на людей підхід, що поєднує в собі територіальні стратегії. Не існує універсального підходу для досягнення успішної інтеграції переселенців. А тому важливо враховувати голоси постраждалого населення та залучати місцеву владу, громадянське суспільство та приватний сектор.[60]

Світовий досвід свідчить, що ефективне вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб та інших категорій вимушено переміщеного населення неможливе виключно силами державних інституцій. У більшості демократичних країн сформувалася модель багаторівневого врядування, яка

передбачає активну співпрацю органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, благодійних фондів, міжнародних структур та приватного сектору.

За висновками експертів Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), успішна інтеграція переміщених осіб відбувається насамперед на місцевому рівні та потребує постійної координації між усіма рівнями влади та недержавними акторами. [83]

Особливістю сучасних європейських моделей підтримки ВПО та біженців є поступовий перехід від короткострокової гуманітарної допомоги до довгострокової соціальної інтеграції, економічної самостійності та активного залучення переміщених осіб до розвитку приймаючих громад.

Після початку повномасштабної війни в Україні країни Європейського Союзу отримали значний практичний досвід інтеграції мільйонів українських громадян, які скористалися механізмом тимчасового захисту.

Дослідження European Union Agency for Fundamental Rights (Європейське агентство по основним правам) засвідчило, що найбільш ефективними виявилися моделі, засновані на тісній співпраці муніципалітетів із громадськими організаціями та волонтерськими мережами. Особлива увага приділялася забезпеченню доступу до житла, освіти, охорони здоров'я та працевлаштування. [82]

У таких країнах, як Польща, Німеччина та Швеція, місцеві органи влади отримали розширені повноваження щодо координації допомоги переміщеним особам. При цьому громадські організації виконували функції:

- соціального супроводу;
- психологічної підтримки;
- професійної адаптації;
- правового консультування;
- культурної інтеграції.

Важливим елементом європейської практики стало створення локальних координаційних центрів, які об'єднують представників влади, громадського

сектору та міжнародних організацій.

Однією з найуспішніших моделей міжсекторального партнерства є німецька система інтеграції вимушено переміщених осіб.[83]

У Німеччині значна частина соціальних послуг надається через мережу неурядових організацій та благодійних об'єднань, які отримують фінансування від держави. До реалізації програм інтеграції залучаються:

- церковні організації;
- благодійні фонди;
- громадські об'єднання;
- волонтерські мережі;
- освітні установи.

Ці структури забезпечують мовну підготовку, соціальну адаптацію, професійне навчання та підтримку працевлаштування переміщених осіб. Значна увага приділяється цифровому супроводу отримувачів послуг через спеціалізовані електронні платформи.

Особливий інтерес становить проєкт Re:Match, який використовує алгоритмічні цифрові механізми розподілу переміщених осіб між громадами з урахуванням їхніх потреб та можливостей муніципалітетів. [84]

У Канаді широко застосовується модель громадського спонсорства (Community Sponsorship).

Її сутність полягає у тому, що неурядові організації, релігійні громади, благодійні фонди та громадські об'єднання беруть на себе частину відповідальності за соціальну інтеграцію переміщених осіб.

Держава забезпечує нормативно-правове регулювання та фінансування програм, тоді як громадський сектор здійснює:

- пошук житла;
- організацію мовних курсів;
- супровід під час працевлаштування;
- соціальну адаптацію;
- психологічну підтримку.

Фахівці UNHCR визначають таку модель як одну з найефективніших форм інтеграції вразливих категорій населення.

Для України особливо цінним є досвід Грузія, яка тривалий час працює з внутрішньо переміщеними особами внаслідок територіальних конфліктів.

Грузинська модель базується на тісній взаємодії державних органів із міжнародними гуманітарними організаціями та місцевими НУО. Основний акцент робиться на:

- житлових програмах (підходи, орієнтовані на залученні менших громад, є більш ефективними та дієвими в інтеграції вимушених переселенців);
- економічній інтеграції;
- розвитку підприємництва;
- підтримці самозайнятості;
- залученні ВПО до процесів прийняття рішень.

Особливістю грузинського підходу є створення громадських рад ВПО при органах влади, що дозволяє враховувати потреби переселенців під час формування державної політики.

У багатьох країнах успішно застосовується модель партнерства між урядами та міжнародними гуманітарними організаціями.

Найбільш поширеними інструментами є:

- кейс-менеджмент;
- соціальний супровід сімей;
- інтегровані центри надання послуг;
- цифрові системи моніторингу потреб;
- механізми участі ВПО у прийнятті рішень.

Особливого поширення набула практика створення «єдиного вікна» для отримання соціальних послуг. Такий підхід дозволяє особі отримати юридичну, психологічну, соціальну та гуманітарну допомогу в межах однієї установи.

Узагальнено інформацію щодо зарубіжних моделей партнерства держави та неурядового сектору надано в табл. 2.3

**Порівняльна характеристика зарубіжних моделей партнерства
держави та неурядового сектору**

Країна	Основна модель взаємодії	Роль НУО	Можливість адаптації в Україні
Німеччина	Контрактне надання соціальних послуг	Виконання державних програм	Висока
Канада	Громадське спонсорство	Соціальний супровід та інтеграція	Висока
Польща	Муніципальне партнерство	Координація місцевої підтримки	Висока
Грузія	Спільне управління програмами ВПО	Представництво інтересів переселенців	Дуже висока
Швеція	Децентралізована модель інтеграції	Надання спеціалізованих послуг	Середня

Джерело: побудовано автором

Враховуючи євроінтеграційний курс держави та реалізацію програми Ukraine Facility, доцільним є впровадження в Україні таких практик:

1. Розвиток механізму соціального замовлення для громадських організацій.
2. Створення регіональних координаційних центрів підтримки ВПО.
3. Запровадження цифрових платформ координації допомоги.
4. Використання кейс-менеджменту при роботі з ВПО.
5. Розширення практики громадських рад внутрішньо переміщених осіб.
6. Запровадження механізмів оцінювання ефективності соціальних програм.
7. Залучення громадських організацій до реалізації державних програм на конкурсній основі.
8. Розвиток моделей громадського та корпоративного спонсорства для підтримки переселенців. [68]

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що найбільш ефективні системи підтримки внутрішньо переміщених осіб базуються на партнерстві держави, місцевого самоврядування та неурядового сектору. Спільними рисами успішних моделей є децентралізація управління, цифровізація соціальних

послуг, активне залучення громадських організацій до реалізації державної політики та орієнтація на довгострокову інтеграцію переміщених осіб. Впровадження зазначених практик в Україні сприятиме підвищенню ефективності системи соціальної підтримки ВПО, зміцненню інституційної спроможності територіальних громад та реалізації принципів належного врядування відповідно до європейських стандартів.

2.4 Напрями вдосконалення організаційних, інформаційних та цифрових механізмів взаємодії органів влади й неурядових організацій у сфері соціальної підтримки ВПО

Як нами було зазначено раніше, значне збільшення кількості переселенців, необхідність оперативного реагування на кризові ситуації та обмеженість ресурсів держави обумовили активне залучення до вирішення соціальних проблем громадських об'єднань, благодійних фондів, міжнародних організацій та волонтерських рухів. У таких умовах особливого значення набуває вдосконалення механізмів взаємодії між органами публічної влади та неурядовими організаціями, що має забезпечити підвищення ефективності соціальної політики, прозорості використання ресурсів та доступності послуг для внутрішньо переміщених осіб.

У контексті європейської інтеграції України та реалізації Плану України в межах програми Ukraine Facility 2024–2027 одним із пріоритетних завдань визначено посилення інституційної спроможності органів влади, цифровізацію державного управління та розвиток партнерства з громадянським суспільством. Саме тому модернізація організаційних, інформаційних та цифрових механізмів взаємодії має розглядатися як важливий напрям удосконалення державної політики щодо підтримки ВПО. [42]

Досвід України та зарубіжних країн свідчить, що ефективність соціальної підтримки переселенців значною мірою залежить від рівня координації між усіма учасниками процесу. На сьогодні в Україні функції підтримки ВПО

виконують центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, міжнародні організації, благодійні фонди та громадські об'єднання. Водночас відсутність єдиного координаційного механізму нерідко призводить до дублювання функцій та нераціонального використання ресурсів.

З метою вдосконалення організаційної взаємодії доцільно:

- створити регіональні координаційні центри підтримки ВПО;
- розширити практику укладання меморандумів про співпрацю між органами влади та НУО;
- запровадити систему постійних консультацій між державними структурами та представниками громадянського суспільства;
- розвивати механізми соціального замовлення та державного фінансування соціальних послуг, що надаються громадськими організаціями;
- посилити участь представників ВПО у процесах формування та реалізації державної політики.

Особливої уваги заслуговує досвід країн Європейського Союзу, де успішно функціонують локальні міжсекторальні координаційні платформи, які забезпечують обмін інформацією та спільне планування заходів підтримки переміщених осіб [83].

Узагальнено напрями удосконалення організаційних механізмів взаємодії органів влади й неурядових організацій у сфері соціальної підтримки ВПО надано в табл. 2.4

Таблиця 2.4

Основні напрями удосконалення організаційних механізмів взаємодії органів влади й неурядових організацій у сфері соціальної підтримки ВПО

Напрямок	Очікуваний результат
Створення координаційних центрів	Підвищення узгодженості дій суб'єктів
Розвиток соціального замовлення	Розширення участі НУО у наданні послуг
Інституціоналізація партнерства	Зростання довіри між державою та громадськістю
Залучення представників ВПО	Підвищення адресності соціальної політики
Розвиток громадських рад	Посилення громадського контролю

Джерело: побудовано автором

Однією з ключових проблем сучасної системи підтримки ВПО є недостатня інтеграція інформаційних ресурсів різних суб'єктів взаємодії. Наявність великої кількості розрізнених баз даних ускладнює моніторинг потреб переселенців та оперативне реагування на їх запити.

Для підвищення ефективності інформаційної взаємодії доцільно:

- створити єдину інформаційно-аналітичну платформу підтримки ВПО;
- інтегрувати державні реєстри із системами міжнародних гуманітарних організацій;
- забезпечити автоматизований обмін даними між суб'єктами соціальної підтримки;
- запровадити механізми моніторингу потреб ВПО в режимі реального часу;
- розширити використання технологій Big Data та аналітичних інструментів для прогнозування потреб переселенців.

У країнах ЄС цифрові системи моніторингу дозволяють оцінювати потреби переміщених осіб та формувати управлінські рішення на основі актуальних даних. Такий підхід відповідає принципам політики, заснованої на доказах.

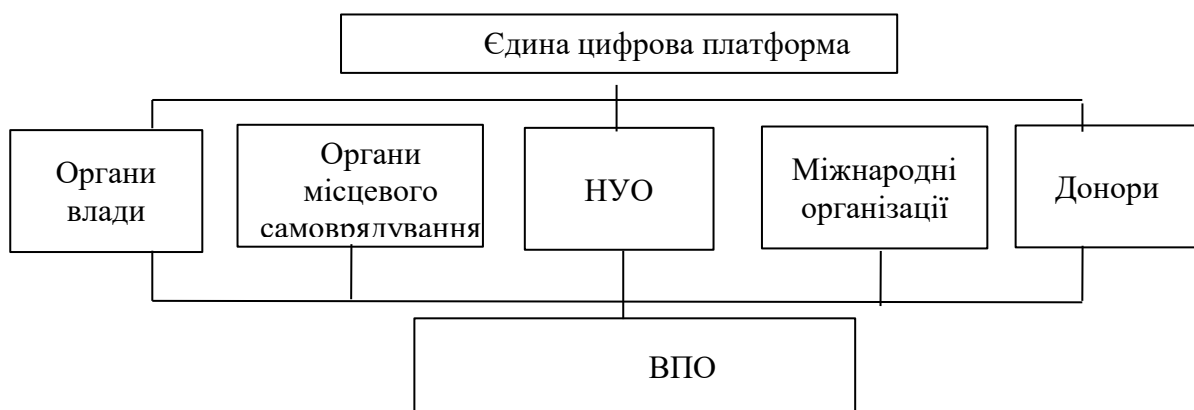

Рис. 2.3. Модель інформаційної взаємодії суб'єктів підтримки ВПО

Джерело: побудовано автором

Сучасні тенденції розвитку публічного управління свідчать про перехід до цифрової моделі надання соціальних послуг. Цифровізація дозволяє не лише

підвищити ефективність державного управління, але й забезпечити прозорість, відкритість та підзвітність діяльності органів влади.

В Україні значним досягненням стала цифрова екосистема «Дія», яка забезпечує доступ громадян до адміністративних і соціальних послуг. Водночас подальший розвиток цифрових інструментів взаємодії потребує реалізації комплексу заходів.

Серед перспективних напрямів:

1. Розширення функціоналу цифрових сервісів для ВПО.
2. Створення електронного кабінету переселенця.
3. Автоматизація процесів надання соціальної допомоги.
4. Використання технологій штучного інтелекту для аналізу потреб ВПО.
5. Запровадження електронного кейс-менеджменту.
6. Створення цифрових платформ взаємодії держави, НУО та донорів.
7. Розвиток мобільних застосунків для отримання соціальних послуг.

Особливого значення набуває впровадження концепції Government as a Platform, відповідно до якої держава створює цифрову платформу для взаємодії всіх учасників суспільних відносин.

Таблиця 2.5

Цифрові інструменти вдосконалення підтримки ВПО

Інструмент	Функції	Очікуваний ефект
Електронний кабінет ВПО	Доступ до всіх послуг	Спрощення взаємодії
Єдина цифрова платформа	Координація суб'єктів	Підвищення ефективності допомоги
Big Data-аналітика	Моніторинг потреб	Якісніше планування
Штучний інтелект	Прогнозування ризиків	Оптимізація управлінських рішень
Електронний кейс-менеджмент	Супровід отримувачів послуг	Персоналізація підтримки

Джерело: побудовано автором

Реалізація запропонованих напрямів удосконалення сприятиме формуванню сучасної моделі міжсекторальної взаємодії, яка відповідатиме

стандартам Європейського Союзу та принципам належного врядування. Важливим фактором успіху є інтеграція запропонованих механізмів із заходами цифрової трансформації державного управління, передбаченими програмою Ukraine Facility та Стратегією реформування державного управління України. [42, 56]

Очікуваними результатами впровадження запропонованих заходів є:

- підвищення ефективності використання бюджетних та донорських ресурсів;
- покращення координації між суб'єктами соціальної підтримки;
- зростання доступності соціальних послуг для ВПО;
- підвищення рівня прозорості та підзвітності органів влади;
- розвиток цифрового врядування;
- зміцнення довіри громадян до державних інституцій.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження теоретико-правових, організаційних та практичних аспектів взаємодії органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні. Проведений аналіз дозволив сформулювати низку теоретичних узагальнень, практичних висновків та рекомендацій щодо вдосконалення механізмів міжсекторальної взаємодії в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення держави.

1. Встановлено, що соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб є одним із пріоритетних напрямів сучасної державної соціальної політики та важливим об'єктом публічного управління. Зростання кількості внутрішньо переміщених осіб внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України обумовило необхідність формування комплексної системи підтримки, яка охоплює гуманітарний, соціальний, правовий, психологічний, житловий та економічний компоненти. У сучасних умовах ефективне вирішення проблем ВПО потребує поєднання ресурсів державних інституцій, органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

2. З'ясовано, що взаємодія органів публічної влади та неурядових організацій є важливим інструментом реалізації державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб. Така взаємодія базується на принципах партнерства, субсидіарності, прозорості, відкритості, взаємної відповідальності та орієнтації на потреби людини. Встановлено, що залучення неурядових організацій до процесів соціальної підтримки сприяє підвищенню оперативності реагування на кризові виклики, розширенню доступу населення до соціальних послуг та ефективнішому використанню наявних ресурсів.

3. Проаналізовано нормативно-правове та інституційне забезпечення соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні. Визначено, що протягом останніх років сформовано розгалужену систему нормативно-

правового регулювання, яка включає Конституцію України, Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Закон України «Про соціальні послуги», акти Кабінету Міністрів України та інші нормативні документи. Водночас виявлено потребу в подальшому вдосконаленні правових механізмів координації діяльності державних органів і неурядового сектору, особливо в частині цифрового обміну інформацією, фінансування спільних проєктів та інституційного закріплення партнерських форм співпраці.

4. Досліджено роль громадянського суспільства та неурядових організацій у реалізації державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб. Встановлено, що в умовах воєнного стану саме громадські організації, благодійні фонди, волонтерські ініціативи та міжнародні гуманітарні структури стали важливими учасниками системи соціального захисту населення. Їх діяльність охоплює надання гуманітарної допомоги, юридичних консультацій, психологічної підтримки, сприяння працевлаштуванню, забезпечення житлом та соціальну адаптацію переселенців. Це свідчить про поступове формування в Україні партнерської моделі публічного управління, заснованої на співпраці держави та громадянського суспільства.

5. Аналіз сучасного стану співпраці органів публічної влади та неурядових організацій показав, що в Україні сформовано ефективні практики міжсекторальної взаємодії, особливо в умовах реагування на гуманітарні наслідки війни. Водночас виявлено низку проблем, серед яких недостатня координація діяльності суб'єктів підтримки ВПО, дублювання окремих функцій, нерівномірний розподіл ресурсів між регіонами, обмеженість фінансових можливостей окремих громад та відсутність повноцінної інтеграції інформаційних систем.

6. Визначено основні виклики міжсекторальної взаємодії у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. До них належать кадровий дефіцит у соціальній сфері, висока залежність частини програм від міжнародної донорської допомоги, недостатній рівень цифрової інтеграції між учасниками процесу, складність координації великої кількості суб'єктів та необхідність

забезпечення довгострокової інтеграції ВПО у приймаючі громади. Подолання зазначених проблем потребує системного підходу та посилення інституційної спроможності органів влади на всіх рівнях.

7. Узагальнення зарубіжного досвіду засвідчило, що найбільш успішні моделі підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших категорій вимушено переміщеного населення ґрунтуються на принципах багаторівневого врядування, децентралізації, широкого залучення громадянського суспільства та використання цифрових технологій. Досвід Німеччини, Канади, Польщі, Швеції та Грузії підтверджує ефективність механізмів соціального замовлення, громадського спонсорства, локальних координаційних платформ та інтегрованих цифрових сервісів. Встановлено, що значна частина зазначених практик може бути адаптована до українських умов з урахуванням особливостей функціонування системи публічного управління та сучасних викликів воєнного часу.

8. Обґрунтовано, що одним із ключових напрямів удосконалення взаємодії органів влади та неурядових організацій є подальша цифровізація управлінських процесів. Цифрові технології забезпечують підвищення швидкості обробки інформації, покращення доступності послуг, прозорість використання ресурсів та якісніший моніторинг потреб внутрішньо переміщених осіб. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток електронного урядування, інтеграція державних реєстрів, впровадження електронного кейс-менеджменту та створення єдиної цифрової платформи координації соціальної підтримки ВПО.

9. Запропоновано напрями вдосконалення організаційних механізмів взаємодії, які передбачають створення регіональних координаційних центрів підтримки ВПО, розширення практики укладання партнерських угод між органами влади та неурядовими організаціями, розвиток механізмів соціального замовлення, залучення представників ВПО до формування державної політики та посилення громадського контролю за реалізацією соціальних програм.

10. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення інформаційних та цифрових механізмів співпраці, які включають створення єдиної інформаційно-аналітичної системи підтримки внутрішньо переміщених осіб, автоматизацію процесів обміну даними між суб'єктами взаємодії, впровадження цифрових інструментів моніторингу потреб ВПО, використання технологій штучного інтелекту для прогнозування соціальних ризиків та подальший розвиток цифрових сервісів на базі державних платформ.

Отже, проведені дослідження підтвердили, що ефективна соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану можлива лише за умови налагодженої взаємодії органів публічної влади, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, міжнародних партнерів та громадянського суспільства. Подальше вдосконалення організаційних, інформаційних та цифрових механізмів міжсекторальної взаємодії сприятиме підвищенню ефективності державної політики у сфері підтримки ВПО, зміцненню соціальної згуртованості суспільства та забезпеченню сталого розвитку України в умовах воєнного та повоєнного відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агенство ООН у справах біженців. Офіційний сайт. Короткий огляд програми допомоги на 2026 р. <https://www.unhcr.org/sites/ua/files/2026-01/UNHCR%20Ukraine%202026%20Programme%20Summary-UKR.pdf>
2. Артюх Ю.І. Поняття і сутність соціального забезпечення вимушених переселенців. Актуальні проблеми права: теорія і практика. №32, 2016
3. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І., Їжа М. М., Арабаджи Г. І. Державне управління: основи теорії, історія і практика: навчальний посібник . За заг. ред. Надолішнього П. І., Бакуменка В. Д. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. 256 с.
4. Басова І. С. Внутрішньо переміщена особа як суб'єкт права соціального забезпечення : автореферат дис. на здобуття наук. ст. кандидата юридичних наук спец. 12.00.05 – труд. право; соц. забезп. Одеса. 2019. 20 с.
5. Бльок Н. Деякі питання вимушеної міграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2022. Том 9. № 3 (35). С. 264–269. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2022.35.264>
6. Бородіна О. М., Прокопа І. В. Соціальна вразливість населення України в умовах воєнного стану. *Економіка України*. 2023. № 4. С. 34–52.
7. В яких областях проживає найбільше і найменше внутрішніх переселенців. Слово і діло. 25 березня 2026. <https://www.slovoidilo.ua/2026/03/25/infografika/suspilstvo/yakux-oblastyax-prozhyvaye-najbilshe-najmenshe-vnutrishnix-pereselencziv>
8. В яких регіонах України найбільше внутрішньо переміщених осіб і як змінилася їхня кількість. Апостроф. 05.01.2026. – URL: <https://apostrophe.ua/society/vpo-v-ukraini-kyiv-ta-regiony-kinets-2025.html>
9. Вахович, І., & Смолич, Д. Неурядові організації: сутність поняття, ознаки, цілі та функції . *Економіка та суспільство*, 2022 №46. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-31>

10. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого – 24 березня 2022). (2022). URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznua-2022/>

11. Вимушені переселенці: стан, проблеми, перспективи. Бюлетень Центру досліджень соціальних комунікацій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ). 27.05.2026 – URL: <https://nbuviar.gov.ua/proekty/informatsiino-analitychni-vydannia/vymusheni-pereselentsi-stan-problemy-perspektyvy-proekty>

12. Виноградчий В., Романів С. Аналіз сучасних методів управління фінансово-господарською діяльністю в органах соціального захисту населення. *Київський економічний науковий журнал*, 2026 (12), 16-20. – URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2026-12-2>

13. Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення. Національний інститут стратегічних досліджень. 24.10.2023 <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishni-vymusheni-peremishchennya-obsyahu-problemy-ta-sposoby-yikh>

14. Волокіта В. Україна отримала 100 мільйонів євро нового траншу на підтримку переселенців: на що підуть гроші. *Економічна правда*. 25 листопада 2025. <https://epravda.com.ua/finances/ukrajina-otrimala-100-milyoniv-yevro-novogo-transhu-na-pidtrimku-pereselenciv-na-shcho-pidut-groshi-814604/>

15. Гончарук В. Реалізація механізмів взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства: виклики та перспективи. *Public administrartion aspects* 10 (5) 2022. DOI: <https://doi.org/10.15421/152233>

16. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегії модернізації : монографія / за ред. О. В. Скрипнюка. Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2019. 376 с.

17. Дабіжа В.В., Сосюра С.М. Роль громадських організацій у захисті прав людини та забезпеченні демократичного врядування під час війни в Україні. Вплив громадянського суспільства на публічне управління в Україні.

Інвестиції: практика та досвід 2025. № 13 DOI: 10.32702/2306-6814.2025.13.226 ,

18. Децентралізація. Офіційний сайт. Територіальні громади.
<https://decentralization.ua/newgromada>

19. Деякі питання надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу Пенсійним фондом України. Постанова Кабінету міністрів України від 16 вересня 2022 р. № 1041. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1041-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.04.2026)

20. Для ВПО готують диференційовані виплати залежно від регіону – хто отримає більші суми. Судово-юридична газета в Україні. 27 квітня 2026.
<https://sud.ua/uk/news/ukraine/359582-dlya-vpl-gotovyat-differentsirovannye-vyplaty-v-zavisimosti-ot-regiona-kto-poluchit-bolshie-summy>

21. Дьомкін О.О. Особливості соціальних потреб внутрішньо переміщених осіб похилого віку під час війни. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*. Львів. МЦНД DOI 10.62731/mcnd-14.11.2025.005

22. Економічна теорія: політекономія / За ред. В.Д.Базилевича. 7-ме вид., стер. К.: Знання-Прес, 2008. 719 с.

23. Зінкевич В.К. Шляхи вдосконалення взаємодії місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. №1 (31) DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.31>

24. Інформація для внутрішньо переміщених осіб. Офіційний сайт Кам'янської міської ради. URL: https://kam.gov.ua/gromadi/sotsialniy_zakhist_naselennya/informatsiya_dlya_vnutrishnyo_peremishchenikh_osib

25. КАРИТАС України. Офіційний сайт https://caritas.ua/?utm_source=chatgpt.com

26. Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення всередині країни (документ ООН E/CN.4/1998/53/Add/2 F) ратифіковано Україною 17.04.1998 - <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>

27. Конституція України: Конституція від 28.06.1996 г. № 254к/96-ВР. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.04.2026)

28. Кулініч О.О. Визначення поняття «внутрішньо переміщена особа»: теоретико-правовий дискурс. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. 41-44. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/6>

29. Кульчицький Т. Р. Правове регулювання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. ... д-ра філософії в галузі знань 08 «Право». Інститут післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки Львівського національного університету імені Івана Франка. Львів, 2022. 224 с. – URL: <https://uacademic.info/ua/document/0822U100832>

30. Лібанова Е. М. Соціальна політика: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 1. С. 3–17.

31. Лібанова Е., Романюк С. Концептуалізація полісуб'єктного управління в соціальних відносинах. *Демографія та соціальна економіка*. 2023. № 3 (53). С. 33 – 54. – URL: https://www.researchgate.net/publication/375219143_Conceptualization_of_Governance_in_Social_Relations/fulltext/6543a1589174526d231da784/Conceptualization-of-Governance-in-Social-Relations.pdf

32. Міжнародна організація з міграції. (1951). URL: <https://iom.org.ua/ua>

33. Міністерство розвитку громад та територій України. офіційний сайт <https://mindev.gov.ua/>

34. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності. Офіційний сайт: <https://www.msp.gov.ua/>

35. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу: аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.]; за ред. В. Г. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 54 с

36. MOM надає критично важливу допомогу новим доступним районам України. Організація об'єднаних націй. 05.10.2022. https://ukraine.un.org/en/202189-iom-delivers-critical-aid-newly-accessible-areas-ukraine?utm_source

37. Наливайко Л.Р., Коршун А.А. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб: теорія та практика: монографія. Київ: Хай-Тек Прес, 2023. 192 с. - URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10814/1/>

38. Новіков В. Соціальний захист: термінологічне визначення, основи та засоби управління. *Демографія та соціальна економіка*. 2024, № 3 (57) <https://doi.org/10.15407/dse2024.03.079>

39. Новікова О. Ф., Амоша О. І., Панькова О. В. Внутрішньо переміщені особи: проблеми соціальної інтеграції та адаптації в Україні. Київ : НАН України, 2020. 312 с.

40. Новіченко А.В. Підтримка та довіра як основа взаємодії поліції та громадських інститутів під час режиму воєнного стану. Вісник Національної академії правових наук України. 2024. № 3. С. 74-84 <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-3-74>

41. Оболенський О. Ю., Серьогін С. М., Бакуменко В. Д. Публічне управління та адміністрування : навчальний посібник. Київ : НАДУ, 2020. 256 с.

42. План України (Ukraine Facility) на 2024–2027 роки. <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

43. Повернутись додому: Експрес-картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області. Аналітична записка. Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З., Міщук З. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля» . 2022. 37 с. URL: [file:///C:/Users/HP/Downloads/news_83599358%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/news_83599358%20(1).pdf)

44. Положення про Уповноваженого з питань внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.2022 р. - URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2022-%D0%BF#n12> (дата звернення: 28.4.2026).

45. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення 20.04.2026)

46. Про внесення змін до Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2026 р. № 522 – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/522-2026-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.06.2026)

47. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення 20.04.2026)

48. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення 20.04.2026)

49. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 № 2017-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14> (дата звернення 10.04.2026)

50. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. №5492-VI – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> (дата звернення 10.05.2026)

51. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 №1706-VII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення 20.04.2026)

52. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI – URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

53. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26 червня 1997 р. № 400/97-ВР. – URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 15.04.2026)

54. Про публічні консультації: Закон України від 20.06.2024 № 3841-IX. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-20#Text> дата звернення 20.04.2026)

55. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. №2671-VIII: – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>. (дата звернення 20.04.2026)

56. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках: Розпорядження Кабінету міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 312-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text>

57. Про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери: Розпорядження Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 10.04.2026)

58. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу Ukraine Facility 2024–2027. – URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

59. Проект Закону України «Про вимушених переселенців» Харківської правозахисної групи (неофіційний текст) – URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT0817.html

60. Проскуренко Н. Інтеграція переселенців: як закордонний досвід може допомогти Україні? Кейс Грузії. *Шотам* 24 Липня 2023 <https://shotam.info/intehratsiia-pereselentsiv-iaak-zakordonnyu-dosvid-mozhe-dopomohty-ukraini-keys-hruzii/>

61. Рошканюк В. М. Категорія «соціальний захист» в праві соціального забезпечення України. Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. 2012. Вип. 18. С. 108–111. – URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/12977?mode=full>

62. Селіхов Д.А. Механізм забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб органами місцевого самоврядування. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство» DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.4>

63. Сивульська, Н., Славкова, А. Соціальний бюджет України: основні тенденції останніх років та реалії під час війни. Економіка та суспільство, 2024. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-154>

64. Сидор І. П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти та вітчизняна практика. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. С. 21–32. – URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/11112>

65. Скиба М.В., Шелудько В. Я. Теоретичні аспекти дослідження розвитку громадянського суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. №2 DOI: [10.32702/2307-2156-2019.2.22](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.2.22)

66. Соболев В. М., Хорошев М. І. Особливості та перспективи цифрової модернізації соціального захисту в Україні. *Бізнесінформ* 2025 № 11. 205-216. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-11-205-216>

67. Супрун Н., Дідківська Л. Потенціал неурядових організацій у реалізації регіональної політики України. Науковий журнал «ECONOMIC SYNERGY», випуск 1 (19), 2026. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2026-1-5>

68. Трачук П., Явор О., Білаш О. Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: національний та міжнародний аспект. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2017. 346 с.

69. У Черкасах обговорювали можливості покращення допомоги і взаємодії з внутрішніми переселенцями. URL: <https://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=22961&s=1&s1=17>

70. Утвенко В. Взаємодія органів влади та громадських об'єднань у сприянні інтеграції внутрішньо переміщених осіб у підконтрольні Україні територіальні громади. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління* 2025 Випуск 3 (79), DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-3\(79\)-13](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-3(79)-13)

71. Федірко Н. В. Цифровий соціальний захист в Україні: передумови та стратегічні виклики. Соціально-трудова відносина: теорія та практика : зб. наук. пр. 2022. № 12. Ч. 1. С. 1–13. doi:10.21511/slrtp.12(1).2022.01 SLRTP_22_1_Fed.pdf (1.22 MB)

72. Чижов Д. А. Правовий механізм забезпечення соціального захисту людини в умовах військових конфліктів: дис. канд. юрид. наук : 12.00.05. Київ, 2017. 212 с.

73. Чічкань М. Державна політика у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні: актуальні питання. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 122–126. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.5.18>

74. Чуйко Н. О., Ляшук О. П. Соціальні права внутрішньо переміщених осіб: особливості реалізації: прак. посіб, друге вид, допов. Видавництво «Право». 2020. 102 с. URL: <https://rm.coe.int/social-rights-idpsukr/1680a0a10c>

75. Шапошникова І. В., Пристай І. Р. Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024 №11 DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04>

76. Щербанюк О.В., Сінькевич О.В. Взаємодія неурядових правозахисних організацій із органами місцевого самоврядування. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство» 2023, №11 DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.35>

77. Fung A. Varieties of Participation in Complex Governance. *Public Administration Review*. 2006. Vol. 66. P. 66–75.

78. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Government at a Glance 2023*. Paris : OECD Publishing, 2023.

79. Osborne S. P. *The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. London : Routledge, 2010.

80. Rhodes R. A. W. Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability. Buckingham : Open University Press, 1997.

81. United Nations Development Programme. Governance for Sustainable Human Development. New York, 1997.

82. European Union Agency for Fundamental Rights.
efworld.org/ru/document-sources/european-union-european-agency-fundamental-rights

83. OECD. Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees..
<https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2018/04/>

84. Global compact on refugees. Re:Match - Переміщення через зіставлення.
<https://globalcompactrefugees.org/good-practices>

ДОДАТКИ

до кваліфікаційної роботи

на тему: Взаємодія органів публічної влади та неурядових організацій у сфері соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб

виконаної здобувачкою вищої освіти Чикар Аліною Сергіївною

Еволюція форм та механізмів громадського контролю

Період	Суб'єкт	Форма	Механізм
Античність	суспільство	Суспільноправове регулювання суспільних відносин, полісної діяльності співгромадян, їх приватного життя	участь у народних зборах, управлінні державою, право володіння землею та рабами розширювало простір для реалізації античною людиною індивідуальної свободи
Середньовіччя	Основний суб'єкт - церква	домінування релігійної форми	інтердикти, папські енцикліки, індульгенції, правила, норми, прийняті у певних середовищах
Відродження	-	контролювалося дотримання господарського способу життя	Контроль за мірою у витратах та накопиченні (зародження капіталізму)
Новий час	держави	Взаємоконтроль держави та громадянського суспільства	контроль за дотриманням невід'ємних прав людини
Новітня історія людства (генеза інформаційної цивілізації)	держави та громадяни	переміщення з економічної у сферу політичну; зі сфери контролю за капіталом і працею – в інформаційну сферу	створення системи стримувань і рівноваги між державним і громадянським наглядом

Джерело: [Скиба]

Внутрішньо переміщені особи в Україні станом на лютий 2026 р. порівняно із 2021 роком

Джерело:
прозhyvaye-najbil

<https://www.slovoidilo.ua/2026/03/25/infografika/suspilstvo/yakyx-oblastyax-prozhyvaye-najbil>